

Politici Publice

INDUSTRIA GAZULUI ÎN RM: POVARA IGNORANȚEI ȘI COSTUL ERORILOR

VICTOR PARLICOV, TUDOR ȘOIFU

CHIȘINĂU
2007

CONȚINUT:

SUMAR EXECUTIV	3
1. CONTEXTUL ECONOMICO-POLITIC	4
2. PROPRIETATEA ASUPRA SISTEMULUI DE APROVIZIONARE CU GAZ NATURAL	5
2.1. Patrimoniul de gazoducte magistrale din stînga Nistrului.....	6
2.2. Sub-evaluarea patrimoniului R.Moldova în 1993-1994.....	6
2.3. Creșterea artificială a datoriilor R.Moldova către S.A.R. „Gazprom” în anul 1994... 10	
2.4. Transformările de proprietate operate la momentul constituirii „Gazsnabtranzit”.....	13
2.5. Creșterea artificială a datoriilor R.Moldova față de „Gazprom” în anii 1995-1997.....	16
2.6. Cedarea patrimoniului R.Moldova în anii 1997-1998 la înființarea S.A. „Moldovagaz”.....	18
2.7. Situația patrimoniului format din rețelele locale de distribuție (2001-2006).....	22
3. POLITICA TARIFARĂ ÎN DOMENIUL GAZULUI NATURAL	25
3.1. Problema pierderilor de gaz și mecanica estimărilor perdante.....	26
3.2. Cine subsidiază consumul de gaz din regiunea separatistă: inclusiunea în tariful consumatorilor din dreapta Nistrului a cheltuielilor de gaz efectuate în regiunea transnistreană.....	27
3.3. Mărirea ilegală a marjei de profitabilitate de către Administrația Companiei Moldova - gaz.....	28
3.4. Micșorarea bazei de calcul (cantității gazului livrat).....	28
3.5. Incluziunea în tarif a penalităților pentru achitarea întârziată a gazului și a ratei dobînzii la creditele pentru acoperirea datoriilor față de S.A.R. „Gazprom”	28
4. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	30
ANEXE	32

LISTA ABREVIERILOR

ADCB – Gazoductul magistral Ananiev – Drochia – Cernăuți – Bogorodceanî
 ANRE – Agenția Națională de Reglementare în Energetică
 ATI – Gazoductul magistral Ananiev – Tiraspol – Izmail
 ÎRGM – Întreprinderea Republicană Gazoducte Magistrale
 RI – Gazoductul magistral Razdelnoe – Izmail
 ŞDKRI – Gazoductul magistral Şebelevka – Doneţk – Krivoi Rog – Izmail

SUMAR EXECUTIV

Problema aprovizionării cu gaze naturale a consumatorilor casnici și industriali a devenit o chestiune deosebit de sensibilă pe întreg continentul european. Divergențele ruso-ucrainene, blocarea sistemelor de furnizare a gazului în toiu iernii din anul 2005 și 2006, luptele de poziție în privința preluării controlului asupra rețelelor de tranzit aflate pe teritoriul Ucrainei, vecine Republicii Moldova au suscitat sensibilități profunde în ultimii ani, și reacții care au clătinat serios fundamentul relațiilor stabilite în spațiul ex-sovietic, după „divorțul mai mult sau mai puțin drăguț” al fostelor sale componente, provocând tensiuni și în raport cu state ale Europei Centrale și Occidentale. Aceste tensiuni au apărut invariabil, ca rezultat al unor politici deliberate ale Rusiei, care urmărește astfel să-și refacă controlul hegemonic asupra acestui spațiu, prin instrumente politico-economice. Reacțiile din partea Kievului, sau a Varșoviei, ca și din alte țări afectate serios de această formă de șantaj geo-economic au încercat să echilibreze duritatea demersului rus, pe care aceste țări (Baltice, Ucraina, Moldova, Georgia, Armenia) îl consideră injust și inadecvat. Mai mult, preluarea controlului asupra sistemelor naționale de tranzitare și distribuție a gazelor afectează securitatea energetică a acestor țări, și reprezintă un factor deosebit de grav care este folosit în diverse jocuri politice sau militare, practicate de Kremlin.

Politica tarifară sau blocarea sistemelor de alimentare cu gaze naturale creează numeroase „mine cu explozie întârziată” pentru stabilitatea și cursul democratic al acestor țări, instituind dependențe periculoase pentru cursul modernizator al acestor țări. O reacție adecvată din partea UE la apariția acestui risc potențial a venit, în 2006, sub forma unei Carte Energetice, pe care însă Federația Rusă refuză cu obstinație s-o semneze. Rada de la Kiev a adoptat legi prin care interzice transferarea sistemului de tranzitare către diverse părți terțe, încercând să se protejeze de expansiunea rusească din ultimii ani în afacerile sale politice și economice. Armenia și Georgia, de rând cu Polonia și Țările Baltice, caută cu înfrigurare și ele soluții, prin care s-ar proteja de încheștarea paralizantă a politicilor energetice rusești asupra economiilor lor.

Care sunt, în acest sens, acțiunile și politica Republicii Moldova? Ce s-a întreprins în trecut și ce se dorește în prezent pentru ca mediul de afaceri, consumatorii simpli să fie feriți de diverse represalii geo-economice, de șperțari fără scrupule, și de tarife „umflate” în mod artificial? Cum ar trebui să ne definim în mod corect securitatea energetică, și ce trebuie de făcut pentru a produce nu doar hârtii goale de sens și de conținut, dar anume acțiuni, întreprinse în folosul interesului public, în scopul interesului național al societății din Republica Moldova. Tot atât de important este să ne dăm seama unde ne aflăm. Se știe că autoritățile de la Chișinău au consimțit cu mulți ani în urmă să transmită controlul asupra magistralelor sale de tranzit și distribuție monopolistului rus, Gazprom, fără a primi în schimb nimic care ar fi justificat această tranzacție.

Cum a avut loc această tranzacție, și care sunt consecințele acestei decizii, ilegale, în opinia noastră, reprezintă un subiect încă deschis, asupra căruia societatea civilă, autoritățile politice, dar și instituțiile de resort ale Republicii Moldova, trebuie să revină, și cât mai curând. Doar în acest fel, aceste autorități, societatea civilă și mediul de afaceri își pot arăta loialitatea față de regimul politici și constituțional al Republicii Moldova, și numai în acest fel, societatea ar putea aprecia utilitatea relativă a instituțiilor sale publice.

1. CONTEXTUL ECONOMICO-POLITIC

La sfârșitul lunii august 1991, după colapsul Uniunii Sovietice și declararea independenței de URSS a fostelor republici sovietice socialiste, a apărut necesitatea ajustării sistemului de relații economico-politice existent în acest spațiu la noile realități politico-economice. Noile state independente au fost recunoscute de comunitatea internațională, elitele acestora căutând să definească exact conținutul acestei independențe, precum și obiectivul de trecere la economia de piață funcțională și de instituire a statului de drept, ca premize ale democrației post-sovietice. Majoritatea acestor elite nu aveau idei clare asupra modului în care ar fi trebuit de atins acest obiectiv.

În plan economic, aceste state trebuiau să de-etatizeze o parte considerabilă a patrimoniului de stat, aflat pe atunci sub controlul nemijlocit al unor întreprinderi gestionate direct de administrația centrală, sau aflat la balanța unor agenții de specialitate și ministere ale statului. Astfel, unul din primii pași pe calea re-ajustării relațiilor economice la cerințele noului context politic era decizia de re-organizare a patrimoniului ce aparținea vechiului stat sovietic între noile state independente și stabilirea relațiilor economice sub o nouă formă. Procesul de reorganizare a demarat chiar în anul 1991, însă din cauza volumului uriaș de muncă în privința proprietăților transmise, deciziile erau luate după ani de negocieri și de estimări repetate.

Specificul Republicii Moldova în acest context a fost că, în anul 1992, pe teritoriul său a izbucnit un violent conflict militar între forțele loiale regimului constituțional de la Chișinău și forțele separatiste din regiunea de sud-est a țării (Transnistria), susținute puternic de către conducerea politică și forțele armate ale Federației Ruse. Implicarea masivă chiar din primele zile de după Declarația de independență a RM a forțelor speciale (KGB) și a unităților Armatei 14, transferate în aceeași perioadă sub jurisdicția directă a Forțelor Militare Rusești au pregătit terenul și au determinat intervenția militară și agresiunea acestora contra suveranității și independenței Republicii Moldova. Conflictul a generat o criză profundă, atât în relațiile dintre elitele politice centrale (Chișinău) și elitele administrative de la Tiraspol, cât și în relațiile bilaterale moldo-ruse.

Această criză nu putea să nu afecteze procesul de transmitere a patrimoniului economic, cu atât mai mult cu cât autoritățile de la Tiraspol își afirmau separarea lor de RM prin mijloace violente, preluând astfel controlul și asupra unor proprietăți care nicidecum nu le aparțineau potrivit înțelegerilor între Rusia și Republica Moldova. Transnistrenii nu aveau nici un drept patrimonial asupra întreprinderilor unionale, aflate pe teritoriul din sud-estul RM, nici asupra stației de retransmitere Maiac, nici asupra rețelelor electrice și de tranzitare a gazelor naturale din stînga Nistrului.

2. PROPRIETATEA ASUPRA SISTEMULUI DE APROVIZIONARE CU GAZ NATURAL

După destrămarea URSS Republica Moldova a intrat în posesiunea întregului sistem de transportare / tranzitare și distribuire a gazului natural aflat pe teritoriul său. Acest patrimoniu poate fi convențional separat în două componente distincte:

1. *Sistemul de gazoducte magistrale.* Teritoriul Republicii Moldova este traversat de 4 gazoducte magistrale (vezi tabelul 1) operînd la diferite nivele de presiune. Prin intermediul primului dintre acestea (ADCB), gazul este transportat în depozitul subteran de la Bogorodceanî, iar celelalte trei asigură transportarea gazului natural spre vecinătatea țărilor balcanice. Propulsarea gazului prin conducte este asigurată printr-un sistem de stații de pompare (compresiune), care generează presiunea necesară. După cum este indicat în tabel, pe gazoductul ADCB una din aceste stații este plasată în or.Drochia, iar presiunea pentru transportarea gazului către Izmail prin celelalte trei gazoducte este generată de patru stații de compresiune din or.Tiraspol.
2. *Sistemul de gazoducte de distribuție,* cuprinzînd în jur de 7000 km de rețele de distribuție a gazului natural consumatorilor din toată țara.

Tabelul 1. Gazoductele magistrale de pe teritoriul Republicii Moldova

Gazoductul magistral	Lungimea pe teritoriul RM (km)	Inclusiv Transnistria (km)	Localizarea nodului de compresiune
1. Ananiev-Drochia-Cernăuți-Bogorodceanî (ADCB)	199,8	15,0	Drochia
2. Ananiev-Tiraspol-Izmail (ATI)	92,1	18,8	Tiraspol
3. Șebelevka-Donetsk-Krivoi Rog-Razdelnoe-Izmail (ȘDKRI)	124,58	23,1	Tiraspol
4. Razdelnoe-Izmail (RI)	126,46	24,3	Tiraspol
TOTAL:	542,94	81,2	

În linia mari, evoluția proprietății asupra acestui patrimoniu poate fi împărțită în trei etape:

- I. etapă (1992- august 1995), întregul patrimoniu de transportare și distribuire a gazului se găsește în proprietatea exclusivă a Republicii Moldova, deși o parte din acest patrimoniu (vezi capitolul 1) este controlată administrativ de către autoritățile separatiste;
- II. etapă (august 1995 – octombrie 1998), sistemul de gazoducte magistrale devine parte a capitalului statutar al întreprinderii mixte moldo-ruse, a societății pe acțiuni de tip închis „Gazsnabtranzit”, în care 50% plus o acțiune privilegiată (cu drept de vot) o deține S.A.R. „Gazprom”, rețeaua locală de distribuție a gazului către consumatori rămânând în proprietatea Republicii Moldova, dar fiind controlată parțial și de către regimul de la Tiraspol (concernul „Moldovagaz” și „Tiraspoltransgaz”, respectiv).
- III. etapă (octombrie 1998 – prezent), toată infrastructura de transportare și distribuție a gazului devine parte din capitalul statutar al întreprinderii moldo-ruse „Moldovagaz”, în care 50% plus o acțiune privilegiată o deține concernul rus S.A.R. „Gazprom”.

În secțiunile următoare din acest capitol al studiului vom caracteriza în ce condiții s-au produs aceste transformări în structura proprietății și care au fost efectele acestor decizii asupra consumului populației, cât și a intereselor naționale ale Republicii Moldova, indiferent de partidul aflat pe atunci la guvernare.

2.1. Patrimoniul de gazoducte magistrale din stânga Nistrului

Înainte de a purcede la examinarea sistemului utilizat de către autoritățile Republicii Moldova la administrarea patrimoniului de transportare și distribuție a gazului natural, trebuie să menționăm că în urma situației create după conflictul militar între forțele de drept ale Republicii Moldova și unitățile militare separatiste, conduse de către guvernul marionetă al Federației Ruse instalat la Tiraspol, după semnarea acordului de încetare a focului în vara anului 1992 și delimitarea zonelor de control, o parte din patrimoniul Republicii Moldova, inclusiv și cel care ținea de gazoductele magistrale, a rămas în zona controlată de autoritățile transnistrene (vezi Tabelul 1).

Până acum nu este există temei juridic pentru controlarea de către Transnistria a unei părți din gazoductele magistrale moldovenești, iar evaluarea valorii acestora nu a fost verificată...

Astfel, observați că există o ramură de gazoduct magistral care trece pe teritoriul regiunii de Nord a Republicii (vezi Anexa 1) și trei, care trec pe teritoriul regiunii de Sud. Toate aceste patru gazoducte magistrale pe timpurile sovietice se aflau la bilanțul contabil al Întreprinderii „Prikarpattransgaz” și toate patru traversează teritorii controlate de către autoritățile separatiste. Administrarea acestui patrimoniu - autoritățile separatiste de la Tiraspol - au efectuat administrarea lor nemijlocită prin intermediul întreprinderii municipale „Tiraspoltransgaz”. Până la momentul actual însă autorităților legitime ale Republicii Moldova nu le-a fost prezentat nici un document potrivit căruia această proprietate a fost transferată de la „Prikarpattransgaz” la bilanțul „Tiraspoltransgazului”, iar valoarea activelor preluate la bilanț în baza actului de inventariere nu poate fi verificată din moment ce aceasta s-a făcut în baza valorii inițiale care la rîndul său nu a fost demonstrată de partea transnistreană. Acest detaliu de ordin tehnico-juridic ar putea părea lipsit de importanță, dat fiind faptul că autoritățile tiraspolene de fapt controlează acest patrimoniu, însă această omisiune a condus ulterior la păgubirea intereselor cetățenilor Republicii Moldova, în primul rînd - la momentul creării în 1995 a întreprinderii mixte moldo-ruse „Gazsnabtransit”, și în al doilea rînd - la formarea S.A. „Moldovagaz” în 1998. Aceste momente vor fi descrise mai detaliat în secțiunile 2.4. și 2.6.

2.2. Sub-evaluarea patrimoniului R.Moldova în 1993-1994

În cadrul procesului de naționalizare a patrimoniului URSS aflat pe teritoriul Republicii Moldova, de la bilanțul Direcției gazoducte magistrale „Prikarpattransgaz” la bilanțul Departamentului de stat pentru gazificare al Republicii Moldova, prin actul din 12 februarie 1993 a fost transmisă partea gazoductului ADCB deservită de Întreprinderea Gazoducte Magistrale din or.Drochia, în valoare de 1,13 miliarde ruble ale fostei URSS, inclusiv uzura (conform situației la 1 ianuarie 1993). Această valoare constituie aproximativ 36,8% din valoarea totală a patrimoniului de gazoducte magistrale situate pe teritoriul R.Moldova, neincluzînd valoarea celor trei gazoducte prin care gazul se transportă în Balcani. Însă chiar și această parte a patrimoniului ar fi trebuit să apară în data de 1 aprilie 1993 la valoare transferată în lei, în bilanțul trimestrial al întreprinderii „Moldovatransgaz”, întreprindere care îl administra în această perioadă.

La 5 martie 1993, Guvernul Republicii Moldova adoptă Hotărârea nr.118 „Cu privire la reevaluarea fondurilor fixe și corectarea rezultatelor evaluării patrimoniului de stat în scopul privatizării, luând în considerație nivelul inflației în an.1992”. Conform p.1 al acestei hotărâri, întreprinderile, instituțiile și organizațiile din R.Moldova, indiferent de forma de

proprietate, au fost obligate, până la 15 mai 1993, să încheie indexarea fondurilor fixe conform situației de la 1 ianuarie 1993, și, pînă la 31 decembrie 1993 să încheie reevaluarea fondurilor fixe conform datelor inventarierii de la 1 octombrie 1993. Prevederile acestei hotărîri se cereau a fi respectate și în cazul Întreprinderii Republicane Gazoducte Magistrale Î.R.G.M. „Moldovatrangaz”, ceea ce ar aduce valoarea activelor cuprinzând doar gazoductul magistral ADCB la suma pe care noi o estimăm la circa 1,33 miliarde lei, însă acest lucru nu a fost făcut.

În următorul an, în scopul realizării Programului de Stat de Privatizare în Republica Moldova, aprobat de Parlament, Guvernul central, la data de 13 mai 1994, adoptă Hotărârea nr.287 „Cu privire la reglementarea și accelerarea procesului de privatizare a patrimoniului de Stat”. Prezenta Hotărîre prevede că, **la momentul constituirii societăților pe acțiuni în baza fostelor întreprinderi de stat**, valoarea contribuțiilor patrimoniale se va indexa prin înmulțirea valorii prezentate în ultima dare de seamă a întreprinderii (valoare care deja trebuia să fie ajustată în baza Hotărîrii nr.118, vezi *paragraful precedent*) cu coeficienții de indexare și se va corecta cu mărimea inflației acumulate în anul 1994 pînă la constituire. În cazul în care autoritățile din ramură și în special conducerea Î.R.G.M. „Moldovatrangaz” ar fi executat prevederile acestei Hotărîri, către sfârșitul trimestrului III (1 octombrie) al anului 1994 valoarea acestui patrimoniu ar fi trebuit să atingă cifra de 15,98 miliarde lei, însă nici această Hotărîre a Guvernului nu a fost executată. Se părea că administrația „Moldovatrangaz” refuză cu încăpățănare să execute hotărârile Guvernului Republicii Moldova. Aceste încălcări nu ar fi fost atât de grave dacă: (1) valoarea patrimoniului ar fi fost indexată mai târziu, respectând prevederile legislației sau (2) acest patrimoniu ar fi rămas pînă la indexare în proprietatea Statului.

Valoarea activelor moldovenesti a fost ilegal micșorată cu peste 3,5 miliarde \$ comparativ cu valoarea lor conform legislației în vigoare...

În realitate însă, după ce conducerea Î.R.G.M. „Moldovatrangaz”, încălcând prevederile legislației în vigoare, a redus fictiv valoarea patrimoniului de gazoducte magistrale aflate în gestiunea sa, tot ea vine cu propunerea de a înstrăina acest patrimoniu. Astfel, în condițiile în care doar Ministerul Privatizării și Administrării Proprietății de Stat era abilitat să înstrăineze proprietatea Statului, mai cu seamă - unui agent economic din străinătate, - la 20 septembrie 1994 conducerea ramurii și conducerea Î.R.G.M. „Moldovatrangaz” au semnat din partea Republicii Moldova un Acord de înființare a unei întreprinderi mixte moldo-ruse, care își asuma asigurarea R.Moldova cu gaz natural și gestionarea tranzitului gazului pe acest teritoriu. Partenerii ÎRGM „Moldovatrangaz” au fost întreprinderea municipală, neînregistrată în Republica Moldova, „Tiraspoltransgaz” și S.A.R. „Gazprom”.

Mai mult ca atît, prevederile Acordului nelegitim din 20 septembrie 1994 stipulează că S.A.R. „Gazprom” va deține cota de nu mai puțin de 51% în capitalul statutar al noii societăți, aceasta formîndu-se din contul datoriilor R.Moldova față de S.A.R. „Gazprom” pentru livrările de gaz natural.

Aici trebuie să subliniem câteva momente:

1. acest Acord putea fi denunțat în orice moment ca fiind ilegal cel puțin din motivul că persoanele care l-au semnat în numele R.Moldova nu aveau împuternicirea s-o facă, comițînd uz de fals și semnînd acte care aduceau prejudicii colosale intereselor naționale ale Republicii Moldova;
2. cedarea a peste 50% a proprietății asupra gazoductelor magistrale în mâinile unui singur proprietar și mai cu seamă a monopolistului care deține controlul asupra gazului trebuie privită din perspectiva că aceasta reducea la zero orice posibilitate ulterioară de negociere cu acest monopolist atît cu privire la prețul gazului, cît și cu privire la prețul pentru tranzitarea gazului.

Realitățile și la acel moment, dar și până în prezent sînt de așa ordin că rețeaua existentă de gazoducte magistrale nu permite crearea unei veritabile piețe în ceea ce privește transportarea gazului, deoarece la moment de facto nu există alternative reale pentru livrarea gazului spre exemplu în Balcani, iar gazoductul poate funcționa doar ca un sistem integrat. În același timp proprietatea asupra fiecărui segment al acestuia o dețin agenți economici și chiar state diferite. Astfel se creează o situație la prima vedere paradoxală, în care, livrările de gaz în Balcani sînt controlate de câteva monopoluri, pentru că fiecare dintre acești proprietari, chiar și atunci când controlează doar cîțiva zeci de kilometri din gazoduct (cum este și exemplul autorităților separatiste din Transnistria) dețin de fapt monopolul asupra funcționării întregului sistem de gazoducte. Pentru a oferi o imagine completă asupra acestei stări de lucruri trebuie de adăugat că și gazul care se transportă prin acest sistem este în proprietatea unui monopolist: S.A.R. „Gazprom”.

În aceste condiții de ambiguitate juridică și de interdependențe complexe, unica metodă de a păstra capacitatea de negociere cu monopolistul rus în ceea ce privește prețul gazului livrat pentru consum în R.Moldova ar fi păstrarea puterii de decizie măcar asupra prețului de tranzitare a gazului, care putea fi făcut subiect al negocierilor. Așadar, inițiativa exprimată prin Acordul sus-menționat de a ceda „Gazprom”-ului peste 50% din proprietate asupra sistemului de gazoducte magistrale ale R.Moldova, și implicit, puterea unilaterală de a decide asupra prețului tarifelor de tranzit a fost din start una potențial dăunătoare pentru interesele cetățenilor Republicii Moldova, iar în capitolele următoare vom elucida cum și la ce scară aceasta s-a confirmat în practică.

3. Însăși ideea de a stinge o parte din datoria Republicii Moldova față de S.A.R. „Gazprom” prin cedarea unei părți a patrimoniului de gazoducte magistrale nu este nici mai bună nici mai rea decât orice altă modalitate de achitare a acestei datorii, cu condiția ca R.Moldova să-și păstreze capacitatea de negociere (*vezi mai sus*). De facto aceasta înseamnă vânzarea de către Republica Moldova a unei părți din proprietatea sa la prețul datoriei stinse prin această tranzacție, însă, ca și pentru orice tranzacție de vânzare-cumpărare, prețul contează foarte mult. Și, conform legii, prețul doar unui singur gazoduct magistral din partea dreaptă a Nistrului la acel moment trebuia să constituie peste 3,7 miliarde dolari SUA, preț care trebuia să fie propus S.A.R. „Gazprom”. În cazul în care acest preț era considerat excesiv, „Gazprom”-ul putea să renunțe la această tranzacție, iar Republica Moldova putea să achite datoriile acumulate (*vezi capitolul 2.3*) din alte resurse, așa cum a și făcut-o în anii următori.

Deși, puțini ar putea consta logica juridică și argumentele acestei sumare analize asupra caracterului păgubitor al Acordul sus-menționat, care afectează direct interesele economice ale statului, Republica Moldova, și ale cetățenilor săi, la modul individual, deja la 7 octombrie 1994 Guvernul Republicii Moldova adoptă Hotărîrea nr.749 „Cu privire la crearea unei societăți pe acțiuni moldo-ruse cu capital mixt”, în care, printre altele, prevede crearea unui grup de lucru care să se ocupe de înstrăinarea patrimoniului Statului, ocolind competențele Ministerului Privatizării și Administrării Proprietății de Stat.

Mai mult ca atât, acest grup de lucru a fost abilitat să efectueze lucrările de pregătire pentru fondarea noii întreprinderi, ***inclusiv, în comun cu reprezentanții S.A.R. „Gazprom”, să coordoneze metodologia și să efectueze reevaluarea patrimoniului complexului de transportare a gazului pe teritoriul R.Moldova.*** Această prevedere iarăși intra în contradicție cu legislația în vigoare a țării noastre, care prevedea doar o singură metodă de reevaluare a activelor în scopul depunerii acestora în calitate de contribuții patrimoniale: metoda indexării conform coeficienților din Hotărârile respective ale Guvernului (nr.118 din 1993 și nr.287 din 1994). Mai mult ca atât: nu există documente care ar argumenta necesitatea unei noi reevaluări în cazul concret al acestei societăți și acestui patrimoniu.

În realitate, sub conducerea directorului Î.R.G.M. "Moldovatrangaz" s-a format o comisie care a efectuat evaluarea proprietății întreprinderii nu în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova, dar conform unei metodologii ne-publicate și cunoscute probabil doar de către anumiți experți străini, acționând la indicațiile S.A.R. "Gazprom", care au avut drept rezultat includerea în calcul doar a unei părți din proprietatea întreprinderii: Gazoductul magistral ADCB (din Nordul republicii). Din celelalte trei gazoducte magistrale care traversează și astăzi R.Moldova, cu lungimea totală de 277 km doar în partea dreaptă a Nistrului, în calcul nu s-a luat efectiv nici un kilometru. În rezultatul acestei evaluări total ne-adequate și tendențioase, valoarea sistemului de gazoducte magistrale din dreapta Nistrului a fost redusă la doar 343 milioane lei, de peste 45 de ori mai puțin decât valoarea conform legislației a unui singur gazoduct.

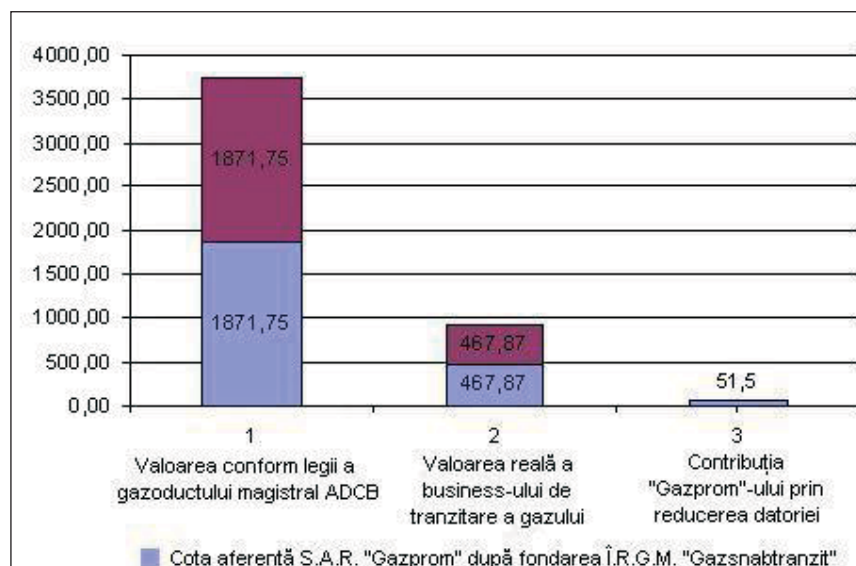
Experții IDIS Viitorul au efectuat, în baza datelor disponibile, o evaluare independentă a acestei proprietăți a Statului. Metodologia utilizată s-a bazat pe faptul că sistemul de gazoducte magistrale trebuie privit ca o afacere, un business, și nu ca un simplu activ, întrucât estimarea valorii lui ca activ prezintă dificultăți pe motiv că *nu există o veritabilă piață a gazoductelor magistrale*, sistemul de tranzitare și distribuie a gazului fiind la acea etapă, dar și în prezent o formă de monopol natural.

Pe de altă parte, evaluarea gazoductelor magistrale în baza costurilor de construcție a lor este la fel de irelevantă cum ar fi și formarea prețului gazului în baza cheltuielilor de extragere a acestuia sau calcularea în baza costurilor de construcție a valorii unui apeduct care nu mai are acces la sursă de apă. În acest context, valoarea gazoductelor magistrale trebuie privită ca fiind compusă din două componente:

1. **Valoarea lor ca business de tranzitare a gazului natural prin R.Moldova în terțe țări; și**
2. **Valoarea lor ca parte a sistemului de distribuție a gazului natural și vânzării lui în R.Moldova.**

Metodologia aplicată de către experții IDIS pentru evaluarea gazoductelor magistrale din Republica Moldova s-a bazat pe decontarea fluxurilor profiturilor viitoare și calculării valorii prezente a lor. Cu alte cuvinte s-a urmărit a efectua o estimare logică asupra valorii cumulative, în anul 1994, a profiturilor așteptate din exploatarea acestor gazoducte magistrale. Aici ținem să menționăm că datele privind tranzitul gazului natural prin gazoductul ADCB (din nordul republicii) sînt dubioase, indicând că în perioada 1994-1999 prin intermediul acestui gazoduct s-a tranzitat gaz doar o singură dată, în 1995, în valoare de aproximativ 10 milioane dolari și aceasta la un preț de tranzit cu mult mai jos decât prețul tranzitului gazului în Balcani. Din această cauză **valoarea de 3,996 miliarde lei** (inclusiv în jur de 2,997 miliarde aferente

Diagrama 1. Valoarea gazoductelor magistrale în comparație cu prețul achitat de "Gazprom", mln \$

părții drepte a Nistrului) obținută în urma principiilor și calculelor din Anexa 2 și **care va fi luată drept reper în cadrul acestui studiu, se referă doar la valoarea business-ului de tranzit a gazului în Balcani prin gazoductele magistrale ATI, ȘDKRI și RI**. Această valoare nu include gazoductul ADCB (din motive explicate mai sus) și nu se referă nici la valoarea tuturor celor 4 gazoducte magistrale în cadrul sistemului de distribuție a gazului natural pentru consum în Republica Moldova, iarăși din motive legate de dificultatea estimării acesteia.

Astfel, Acordul ilicit din 20 septembrie 1994 și Hotărârea Guvernului nr.749 au creat condițiile pentru procurarea de către monopolistul rus a 50% din patrimoniul gazoductelor magistrale la un preț de circa 9 ori mai mic decât cel real (vezi *Diagrama 1*), ceea ce a făcut în rezultat ca cetățenii R.Moldova să fie lipsiți de un patrimoniu evaluat la circa 1,78 miliarde lei, sau, conform cursului de schimb valutar în vigoare la acel timp (4,27 lei moldovenești pentru 1 dolar SUA), peste 415 milioane dolari SUA, echivalent a aproape 97 dolari din buzunarul fiecărui cetățean pe ambele maluri ale Nistrului, la nivelul prețurilor din anul 1994.

2.3. Umflarea artificială a datoriilor R.Moldova către S.A.R. „Gazprom” în anul 1994

După cum s-a menționat în secțiunea precedentă, conform Acordului nelegitim din 20 septembrie 1994 și a Hotărârii Guvernului nr.749 din 7 octombrie a aceluiași an, S.A.R. „Gazprom” trebuia să dețină o cotă de nu mai puțin de 51% în Capitalul Statutar al societății mixte moldo-ruse, care urma să fie creată. Însă, dacă contribuția părții moldovenești era depusă sub formă fizică (gazoductele magistrale), apoi contribuția părții ruse, conform Acordului menționat deja, s-a format „...din contul datoriilor R.Moldova pentru gazul furnizat consumatorilor ei în anii 1993-1994...”. În această secțiune vom examina situația cu aceste datorii.

*R.Moldova a
făcut pentru
„Gazprom” o
reducere de preț
de 89% la vân-
zarea unei părți
a gazoductelor
magistrale...
Dacă asemenea
condiții erau
accesibile și
cetățenilor de
rînd, cu un sal-
ariu de profesor
puteai procura
un apartament
în Chișinău timp
de jumătate de
an...*

Conform Actului de verificare a relațiilor economico-financiare între Republica Moldova și S.A.R. „Gazprom”, la 1 ianuarie 1994, adică la începutul anului – atunci cînd s-a semnat Acordului nelegitim sus-menționat, - datoria Republicii Moldova față de S.A.R. „Gazprom” pentru gazul livrat constituia doar 22,2 milioane dolari SUA, sau 94 milioane lei moldovenești la cursul de schimb valutar la zi, inclusiv 14,3 milioane dolari (peste 60 milioane lei) datoria aferentă părții Transnistrene, controlate de autoproclamatul regim de la Tiraspol. Însă chiar și împreună cu datoria aferentă Transnistriei, această sumă nu constituia nici 30% chiar din valoarea redusă de 9 ori a unei părți din gazoductele magistrale numai din partea dreaptă a Nistrului! Pe cînd pentru a justifica cota de 51% a S.A.R. „Gazprom” în noua societate mixtă moldo-rusă, valoarea acestor datorii trebuia cel puțin să depășească suma de 343 milioane lei plus patrimoniul de gazoducte de la bilanțul „Tiraspoltransgaz”, care de asemenea era parte la constituirea acestei societăți. Însă cu ritmurile de acumulare a datoriilor R.Moldova față de S.A.R. „Gazprom” existente la acel moment, trebuiau să se mai scurgă ani pînă datoria ajungea la un nivel comparabil chiar și cu valoarea subestimată a activelor Î.R.G.M. „Moldovatransgaz”.

Astfel, în luna decembrie 1993 S.A.R. „Gazprom” prezintă un proiect nou de contract în care condițiile de livrare a gazului către Republica Moldova au fost înăsprite exagerat, și anume, conform noului proiect de contract:

- Prețul gazului natural consumat de către R.Moldova creștea de la 38,5 la 80 dolari SUA

- pentru 1000 de metri cubi,
- Prețul tranzitului de gaz pe teritoriul R.Moldova rămânea neschimbat, în ciuda creșterii prețului de cost al gazului tranzitat și cel consumat;
- Achitarea gazului trebuia făcută în avans, prin plăți săptămânale;
- Pentru fiecare zi de reținere a acestor plăți se calcula o penalitate de 0,35% din suma datoriei;
- În cazul ne-achitării gazului pe o perioadă de 2 luni, S.A.R. "Gazprom" își asuma dreptul de a sista livrările de gaz natural către R.Moldova.

Tabelul 2. Condițiile de livrare a gazului de S.A.R. "Gazprom" Republicii Moldova și altor state ale CSI în 1994

Indicatorul	R.Moldova	Alte state CSI
Prețul a 1000 m ³ de gaz natural	80 \$	30-80 \$ Ucraina - 80\$
Prețul tranzitului a 1000 m ³ de gaz pe 100 km	1,316 \$	1,73 \$ (Ucraina)
Penalități pentru fiecare zi de reținere a plății (% din datorie)	0,35	0,02 (standard, inclusiv și pentru Moldova din 1995)
Termenii de achitare și condițiile de plată	Achitare săptămânală în avans	Nu sînt date disponibile ¹
Existența prevederii de sistare a livrărilor gazului	Da	Nu ²

Compararea prevederilor acestui proiect de contract cu condițiile stipulate în alte contracte de livrare a gazului de către S.A.R. "Gazprom" sînt date, în formă generalizată în *tabelul 2*, în baza căruia putem conchide că condițiile propuse R.Moldova au fost de câteva ori mai dure în comparație cu condițiile de livrare pentru celelalte state ex-sovietice. Nu se cunoaște în ce măsură s-a făcut o atare analiză comparativă de către cei care au luat în continuare decizia în numele autorităților centrale ale Republicii Moldova, însă acest contract a fost semnat în condiții de totală obscuritate și ne-transparentă, iar contractul devenind imediat ascuns publicului larg. În rezultatul acestor noi înăspri de politică față de Republica Moldova, timp de numai un singur an (1994), datoria Republicii Moldova pentru gazul livrat de către S.A.R. "Gazprom" a crescut de la 22,2 la 331,6 milioane dolari SUA, inclusiv cu penalitățile calculate: la peste 140 milioane dolari SUA. Această datorie enormă s-a constituit în urma acțiunii următorilor factori:

- *Prețul ne-ajustat pentru tranzitul gazului.* După cum am descris mai sus, business-ul de exportare a gazului prin gazoducte magistrale este unul foarte specific, dominat de monopoluri naturale la fiecare etapă. Din această cauză, pentru introducerea unei parități la distribuirea veniturilor totale de la vânzarea gazului, prețul tranzitului acestuia se fixează față de prețul gazului, astfel, încît odată cu ridicarea prețului la gaz crește proporțional și prețul tranzitului. Aceasta este o practică normală, utilizată pe larg, inclusiv de către vecina noastră, Ucraina. În realitate însă prețul tranzitului nu a fost ajustat proporțional ridicării prețului gazului, ceea ce a dus la venituri ratate în valoare de aproape 93 milioane lei (22 milioane dolari SUA la cursul zilei). Trebuie să menționăm însă, ca să fim obiectivi, că dacă prețul tranzitului prin R.Moldova s-ar ajusta proporțional creșterii prețului gazului, valoarea acestuia ar fi semnificativ mai mare decît în Ucraina, dar nu cunoaștem din ce considerente a apărut această diferență.
- *Suma penalităților.* Penalitățile calculate altor țări pentru fiecare zi de întârziere a achitării gazului livrat constituiau 0,02-0,03%. Ceea ce înseamnă că moldovenilor li se impunea o penalitate de 12-17 ori mai mare în comparație cu alte state. Dacă reieșim din valoarea medie a penalităților de 0,025% pentru fiecare zi de întârziere a achitării, obținem că la același preț al gazului suma acestora s-ar reduce de la peste 140 la în jur de 10 milioane dolari SUA.

1. În anul 2003 condițiile de livrare a gazului de către S.A.R. "Gazprom" Turciei prevedeau achitări semianuale

2. Spre exemplu, Ucraina avea dreptul să consume gaz din contul celui tranzitat spre Europa în cazul sistării livrărilor din partea S.A.R. "Gazprom".

Penalitățile calculate Republicii Moldova doar pe parcursul anului 1994 pentru neachitarea la timp a gazului au fost umflate de 15 ori, sau cu peste 130 milioane \$...

Pare suspect ca în 1994 prin R.Moldova să se fi tranzitat de aproape 2 ori mai puțin gaz decât în anii următori (1995-1999), iar consumatorii să fi achitat facturile pentru gaz doar în proporție de aproximativ 1%...

- *Termenii de achitare.* Conform datelor disponibile, contractele de livrare a gazului de către S.A.R. "Gazprom" altor țări prevedeau achitări la perioade de pînă la 6 luni. În acest context, acceptarea de către guvernul de atunci al R.Moldova a condițiilor subjugătoare, prin care achitățile trebuiau făcute săptămînal și în avans, pare astăzi cel puțin inoportună economic, mai ales în situația în care pentru fiecare zi de întârziere a achitării datoriilor acumulate se calculau penalități atît de exagerate. Astfel, Republica Moldova trebuia să se achite pentru gaz în mediu cu 18,5 zile mai devreme decât țările care achitau lunar pentru gazul real consumat în luna precedentă, pe fiecare din aceste zile calculându-se penalități suplimentare, ceea ce iarăși a umflat artificial suma penalităților (la aceleași condiții de preț și rată a penalității) cu aproape 6,5%. Astfel, din considerentele prezentate pînă acum, în cazul în care toate condițiile menționate mai sus ar fi echitabile, penalitățile calculate R.Moldova s-ar reduce de la peste 140 la doar puțin peste 9 milioane dolari SUA, adică aproximativ de 15 ori, fiecare din concetățenii noștri fiind silit să achite suplimentar peste 30 de dolari (într-un singur an!), sumă echivalentă la acele timpuri cu un salariu lunar.
- *Volumul gazului tranzitat în 1994.* Conform datelor pentru anul 1994 pe teritoriul R.Moldova s-a tranzitat o cantitate mai mică de gaz natural de circa 2 ori spre țările din Balcani decât în anii următori, ceea ce pare cel puțin suspect și necesită o verificare suplimentară, și asta pentru că din această cauză s-a redus esențial venitul obținut de R.Moldova de la tranzitarea gazului, respectiv rămînînd un sold mai mare al datoriei, pe care se mai calculau și penalități. Mai mult ca atît, conform datelor prezentate de „Moldovagaz”, din anul 1994 și pînă în anul 1999 inclusiv, prin gazoductul magistral ADCB (din Nordul republicii) s-a tranzitat gaz doar o singură dată, în anul 1995, în valoare de aproape 10 mln dolari, informație care după părerea noastră merită și ea re-verificată (cel puțin pe baza statisticilor de consum din țările Balcanilor Vestici beneficiare de gaze naturale prin această rețea), cu atît mai mult că prețul pentru tranzitul gazului prin acest gazoduct magistral era de asemenea mai redus decât prețul pentru tranzit în Balcani. Cu regret, aceste date, ca și alte date cu privire la întreaga afacere de aprovizionare a R.Moldova cu gaz, nu sînt făcute publice nici pînă în prezent, cu toate că este vorba de sute de milioane de dolari anual, sume foarte importante pentru economia și bugetul R.Moldova.
- *Neachitarea datoriei față de S.A.R. "Gazprom" și reținerea plăților chiar în momentele cînd banii erau disponibili.* Conform datelor anului 1994, din totalul de 70 milioane dolari achitate monopolistului rus pentru gazul livrat, în formă bănească s-au achitat doar 458 mii dolari, echivalent a circa 1,86 milioane lei la cursul mediu al dolarului pe anul respectiv, ceea ce reprezintă doar 0,19% din **valoarea gazului importat** din Federația Rusă în acel an. Însă tariful conform căruia acest gaz era vîndut consumatorilor era și mai ridicat (vezi Capitolul 3). Menționăm că, toate cheltuielile de mijloace bănești pentru asigurarea funcționării întregului sistem de aprovizionare, transportare și distribuire a gazului au fost estimate de experții IDIS Viitorul la nivel de 10 milioane lei, iar împreună cu cele aproape 2 milioane lei care au fost achitate părții ruse, acestea ar constitui aproximativ 1% din suma totală facturată consumatorilor. Pare absolut ireal ca în anul 1994 consumatorii din Republica Moldova să fi achitat pentru gaz doar atît de puțin.
- În ceea ce privește *posibilitatea sistării livrărilor de gaz* pentru ne-achitare sau pentru orîicare alte motive, nu avem informație sigură cu privire la faptul dacă asemenea clauze au existat sau nu în contractele de livrare a gazului de către S.A.R. "Gazprom" altor țări. Cert este însă că, deși conform calculelor întârzierile cu achitarea gazului din partea R.Moldova au constituit în mediu peste 150 zile, ceea ce depășea de 2 ori și jumătate termenul de 2 luni stabilit în contract, această clauză niciodată nu a fost aplicată, ceea ce poate fi interpretat ca și cum, pentru S.A.R. "Gazprom" a fost mai convenabilă continuarea livrărilor și calcularea penalităților pe întreaga sumă de ne-achitare. O atare poziție este foarte ușor de înțeles odată ce aceste sume, ridicate artificial de

cel puțin 15 ori și create practic din nimic, urmau a fi convertite în proprietate reală asupra patrimoniului de gazoducte magistrale pe teritoriul Republicii Moldova. Această operație „genială” de capturare a proprietăților statului Republica Moldova va avea o serie de consecințe foarte grave asupra economiei Republicii Moldova, pe care le vom discuta mai departe.

Concluzionând putem afirma că acceptarea condițiilor contractului prezentat de S.A.R. “Gazprom” pentru anul 1994 a umflat artificial datoria totală a R.Moldova față de monopolistul rus cu peste 150 milioane dolari SUA. Pentru comparație, aceasta a însemnat sustragerea din buzunarul fiecăruia cetățean al Republicii Moldova, de pe ambele maluri ale Nistrului, a câte 35 dolari (numai pe parcursul anului 1994!) și acești bani au fost făcuți „cadou” S.A.R. “Gazprom” de către administrația care a acceptat să semneze acest contract, fiind foarte bine informată asupra consecințelor pe care le va produce aplicarea lui. Mai mult ca atât, după aceasta monopolistul rus a fost invitat să achiziționeze pe acești bani proprietăți de importanță strategică pentru R.Moldova, cu o reducere de preț de circa 89% (sau de 9 ori față de prețul de piață). Dacă asemenea condiții erau accesibile nu doar pentru S.A.R. “Gazprom”, dar și pentru alți actori (firme autohtone sau chiar cetățenii de rînd ai Republicii Moldova), atunci acești 35 dolari transmiși în acest mod către partea rusă ar fi fost de ajuns pentru privatizarea reușită a unor importante spații imobiliare. Astfel, fiecare familie formată din 4 persoane, inclusiv copiii născuți către 1994, ar fi putut privatiza un apartament în Chișinău, care la acel moment nu costa mai mult de 1250 dolari.

Datoria totală a R.Moldova către sfîrșitul anului 1994 a fost umflată cu peste 150 mln \$...

2.4. Remanierile patrimoniale la constituirea „Gazsnabtranzit” în 1995

Ignorând dezavantajele vădite ale sub-evaluării proprietății de Stat și umflării datoriilor pentru cetățenii Republicii Moldova, în ciuda evidențelor prezentate de noi mai sus, la 6 decembrie 1994 Parlamentul Republicii Moldova adoptă Hotărârea nr.305 „Privind propunerea Guvernului de creare a societății pe acțiuni moldo-ruse...”. Conform articolului 1 al acestei Hotărâri, s-a acceptat propunerea Guvernului de a transmite o parte din complexul patrimonial al concernului de stat „Moldovagaz” în contul achitării datoriei R.Moldova față de S.A.R. “Gazprom” cu titlu de cotă parte în societatea mixtă, care urma a fi creată ulterior. În această secțiune vom examina detaliat acest proces.

În primul rînd, trebuie să menționăm că deși în secțiunile precedente am privit Republica Moldova în întregime, atât din punct de vedere a patrimoniului său, cît și a populației, formată din cetățeni ai statului independent și suveran pe plan internațional, Republica Moldova, de facto la acel moment situația juridico-administrativă a țării nu era deloc omogenă, o parte din populație, un segment al teritoriului național și importante cote de patrimoniu (inclusiv ale sistemului de aprovizionare cu gaze naturale) se găseau sub controlul efectiv al autorităților separatiste din Tiraspol. Monopolistul de gaz rusec era foarte avantajat de această stare de lucruri, ceea ce și-a găsit reflectarea și prin faptul că la fondarea societății mixte sus-menționate au participat nu două, ci chiar trei părți: S.A.R. “Gazprom”, cu 50% plus o acțiune cu drept de vot, în contul datoriilor create artificial ale consumatorilor locali de pe ambelor maluri ale Nistrului (vezi secțiunea 2.3), Î.R.G.M. “Moldovatrangaz” cu 39%, în contul cedării la preț subestimat (vezi secțiunea 2.2) a proprietății asupra gazoductelor magistrale din dreapta Nistrului și „Tiraspoltrangaz” cu 11%, în contul gazoductelor magistrale aflate sub controlul regimului autoproclamat. Mai jos vom examina cum s-au format aceste cote și cum ar fi trebuit să fie divizate acestea pornind de la situația de la sfîrșitul anului 1994, moment care s-a luat drept referință și la fondarea noii societăți mixte moldo-ruse.

În 1994 părții transnistrene îi reveneau 47,5% din datoria totală a R.Moldova pentru gaz...

La constituirea „Gazsnabtranzit” în 1994, „Tiraspoltransgaz”-ul a participat cu gazoducte magistrale din partea dreaptă a Nistrului...

La 31 decembrie 1994, datoria totală a Republicii Moldova față de S.A.R. „Gazprom” pentru gazul livrat constituia aproape 191 milioane dolari SUA (fără penalități), inclusiv 100 milioane aferente părții drepte a Nistrului și 91 milioane aferente părții stîngi. În același timp, valoarea patrimoniului cu care participau ambele maluri ale Nistrului în noua societate mixtă era divizată altfel: 80,33 milioane \$ aferente malului drept (echivalent a 343 milioane lei¹) și 22,7 milioane \$ (echivalent a 96,8 milioane lei). După cum s-a menționat în secțiunea 2.1, în anul 1994 nu au fost prezentate date pertinente (verificabile), care să poată confirma suma declarată a proprietăților aflate sub controlul autorităților transnistrene, valoarea proprietăților controlate de către acestea fiind acceptată de către partea moldovenească în baza unui simplu act de inventariere efectuat tot de către „Tiraspoltransgaz”, fără a se cunoaște valoarea inițială în baza căreia s-a făcut inventarierea. Mai mult ca atât, în actul de inventariere menționat „Tiraspoltransgaz” indică lungimea gazoductelor magistrale pe care le declară ca fiind proprietatea sa, inclusiv: 39,5 km din gazoductul ATI (din 18,8 km care realmente se află pe teritoriul controlat de autoritățile transnistrene) și 34,0 km din gazoductul RI (din 24,3 km reale). În același timp, nu se regăsesc în acest act de inventariere porțiunile celorlalte două gazoducte magistrale care traversează regiunea separatistă (15 km din ADCB și 23,1 km din ȘDKRI), ceea ce caracterizează exhaustiv calitatea evaluării efectuate de către partea tiraspoleană, și ne sugerează ce nivel de încredere putem avea în acest document care a stat la baza delimitării structurii de proprietate în compania Moldova-Gaz. Evidențele demonstrează că, în anul 1994, la fondarea „Gazsnabtranzit”-ului, partea tiraspoleană a participat cu o parte a patrimoniului malului drept, această excrocherie fiind și ea ignorată de către Guvernul de la Chișinău.

Astfel, în condițiile în care nici una din cifrele oficiale referitoare la patrimoniul de gazoducte magistrale și la datoriile Republicii Moldova față de S.A.R. „Gazprom” nu reflectau adecvat realitatea, atât Ministerul Privatizării și Administrării Proprietății de Stat, cât și Ministerul Finanțelor nu au acceptat proiectul Hotărîrii Guvernului „Cu privire la societatea pe acțiuni mixtă moldo-rusă de tip închis „Gazsnabtranzit””, fapt dovedit prin inclusiv prin lipsa contrasemnăturilor ministerelor respective. Cu toate acestea, Guvernul Republicii Moldova, încălcând grav procedurile, adoptă totuși la 12 mai 1995 Hotărîrea nr.302 prin care creează Compania „Gazsnabtranzit”. Este important de remarcat în acest context că această Hotărîre așa și nu a fost publicată în „Monitorul Oficial”, ceea ce de jure o invalidează. Cu toate acestea, această întreprindere nou formată a fost înregistrată imediat, în baza permisului de înregistrare emis de către Ministerul Privatizării și Administrării Proprietății de Stat, care anterior refuzase să contrasemneze proiectul de Hotărîre privind crearea acestei întreprinderi.

Astfel, procesul lansat cu multiple încălcări ale legislației în vigoare în Republica Moldova a condus, la data de 11 august 1995, la constituirea S.A. „Gazsnabtranzit”, cu un Capital Social de circa 439,9 milioane lei (343,1 sub-estimate aferente malului drept și 96,8 declarate de către malul stîng în baza unui act de inventariere cu sume aleatorii). În noua societate comercială, concernul rus S.A.R. „Gazprom” contribuia efectiv cu doar 51,5 milioane dolari SUA, și acestea extrase din datoria ridicată artificial a Republicii Moldova (de pe ambelor părți ale râului Nistru), obținând astfel 50% plus o acțiune cu drept de vot, „Moldovatrangaz”-ului și „Tiraspoltransgaz”-ului revenindu-le câte 39% și 11% respectiv (vezi Diagrama 2).

3. După cum s-a menționat în secțiunea 2.2, valoarea gazoductelor magistrale sub controlul Î.R.G.M. „Moldovatrangaz” a fost sub-evaluată de 9 ori.

Este notabil faptul că și în baza acestor date complet irelevante, patrimoniul trebuia repartizat altfel: în funcție de contribuția netă a fiecărei părți. Cu alte cuvinte, din contribuția patrimonială a Î.R.G.M. „Moldovatrangaz” trebuia scăzută datoria aferentă părții drepte a Nistrului din cele 51,5 milioane \$, iar din contribuția patrimonială a „Tiraspoltrangaz”-ului trebuia scăzută datoria aferentă malului stîng.

Datorită dezechilibrului semnificativ între repartizarea patrimoniului de gazoducte magistrale (chiar și în baza datelor luate în calcul de autorități 78% patrimoniu reveneau malului drept și 22% – malului stîng) și repartizarea datoriei (52,5% - malului drept și 47,5% malului stîng), efectuând aceste calcule vom obține că malul drept a contribuit net la fondarea „Gazsnabtranzit”-ului cu 51,8%, iar partea transnistreană cu -1,8%.

Cu alte cuvinte, Tiraspolul trebuia să mai achite Republicii Moldova aproximativ 7,8 milioane de lei, iar proprietatea asupra sistemului de gazoducte magistrale (inclusiv partea lor din stînga Nistrului) trebuia împărțită 50 la 50 între S.A.R. „Gazprom” și Î.R.G.M. „Moldovatrangaz”. Mai jos vom prezenta calculele în baza valorilor reale a datoriilor și patrimoniului.

Reieșind din faptul că valoarea economică a business-ului de tranzitare a gazului în Balcani (fără gazoductul ADCB) constituia la momentul formării societății mixte moldo-ruse „Gazsnabtranzit” aproximativ 4 miliarde lei, dintre care aproape 3 miliarde aferente Î.R.G.M. „Moldovatrangaz”, cotele de proprietate a părților la fondarea „Gazsnabtranzit”-ului în baza micșorării datoriei față de S.A.R. „Gazprom” cu 220 milioane lei (echivalent a 51,5 milioane dolari SUA) ar fi trebuit să fie repartizate în felul următor: S.A.R. „Gazprom” – 5,51%, Î.R.G.M. „Moldovatrangaz” – 72,11%, „Tiraspoltrangaz” – 22,38%, iar dacă R.Moldova la acea etapă hotăra să-și răscumpere prin patrimoniu toate datoriile reale față de S.A.R. „Gazprom”, care realmente constituiau, inclusiv penalitățile, cel mult 180 mln dolari la acea etapă, atunci proprietatea asupra „Gazsnabtranzit” trebuia să aibă următoarea structură: „Gazprom” – 19,24%, „Moldovatrangaz” – 64,91%, „Tiraspoltrangaz” – 15,85% (vezi Diagrama 3). Observăm că astfel s-ar putea evita și calcularea ulterioară a penalităților pentru achitare întârziată a datoriilor și în același timp R.Moldova își păstra puterea de negociere asupra prețului la tranzitul gazului pe teritoriul său.

Diagrama 2. Repartizarea cotelor de proprietate la constituirea „Gazsnabtranzit” în 1995

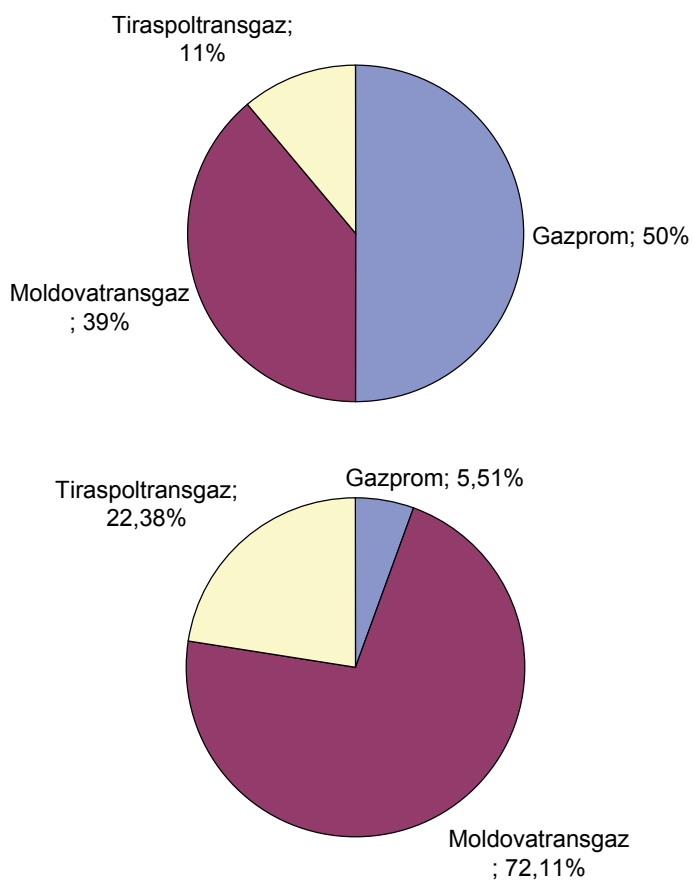
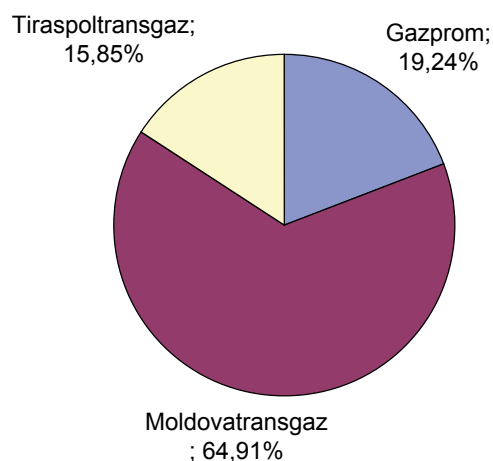

Diagrama 3. Repartizarea cotelor de proprietate la constituirea „Gazsnabtranzit” în 1995

2.5. Creșterea artificială a datoriilor R.Moldova față de S.A.R. "Gazprom" în 1995-1997

După înființarea noii societăți mixte moldo-ruse "Gazsnabtranzit" situația din punct de vedere a proprietății asupra sistemului de aprovizionare a R.Moldova cu gaz natural a continuat să evolueze în direcția trasată în 1994: prin diferite mijloace se acumulau datoriile enorme de consum pentru ca ulterior, acestea să fie convertite în diverse forme de proprietate asupra patrimoniului real aparținând Republicii Moldova. Mai mult ca atât, în urma acestei politici de „umflare” a datoriilor s-a distorsionat situația privind structura datoriilor la gaz aferente malului drept al Nistrului și părții transnistrene.

Pentru evaluarea corectă a impactului și rezultatelor efective ale acestor acțiuni, trebuie să pornim de la câteva date de reper, și anume:

- Prețul gazului natural livrat R.Moldova în perioada 1995-2004 a fost stabilit constant la nivelul de 80 dolari SUA pentru 1000 m³.
- Prețul tranzitului gazului natural prin R.Moldova din 1995 până în prezent a rămas neschimbat la nivel de 2,66 dolari SUA pentru 1000 m³ tranzitați pe 100 km.
- Rata penalităților impuse R.Moldova pentru fiecare zi de neachitare la timp din 1995 a fost fixată la 0,02% pe fiecare zi de întârziere (comparativ cu 0,35% în 1994).
- De la 1 ianuarie 1995 până la 1 ianuarie 1998 Republica Moldova a consumat 9,43 miliarde metri cubi de gaz, inclusiv 5,68 dintre care au aparținut exclusiv malului drept.
- În aceeași perioadă prin R.Moldova doar în Balcani au tranzitat aproximativ 78 miliarde metri cubi de gaz.
- Datoriile acumulate ale R.Moldova (ambele maluri) au crescut de la aproximativ 190 milioane dolari SUA plus circa 140 milioane penalități (la sf. anului 1995) până la 361,6 milioane dolari SUA plus peste 149 milioane penalități la 1 ianuarie 1998.
- În aceeași perioadă R.Moldova a achitat datoriile în sumă de aproximativ 378,4 milioane dolari, inclusiv 357,3 de către malul drept.

Fără să repetăm cele explicate în capitolele precedente cu privire la „umflarea datoriei” R.Moldova cu peste 150 milioane dolari către începutul anului 1995, vom examina situația ce ține de formarea și gestionarea datoriilor pentru gaz în trei ani care au urmat după aceasta.

***Datorită
neajustării
proporționale
a prețului la
tranzitul gazului
în 1997-1999,
R.Moldova a
ratat un profit
de 35,6 milioane
\$...***

În primul rând trebuie să menționăm că, deși prețul pentru tranzitul gazului în Balcani a fost ridicat de la 1,5 la 2,66 dolari pentru tranzitarea 1000 m³ la 100 km, această majorare nu a fost proporțională creșterii prețului la gaz. Dacă această ajustare era făcută (ceea ce era posibil în cazul în care R.Moldova nu ceda „Gazprom”-ului peste 50% din proprietate în „Gazsnabtranzit”), apoi prețul avea să constituie 3,117 dolari pentru 100'000 m³.km. Doar datorită acestui fapt Republica Moldova (ambele maluri) **au ratat în acești trei ani (1995-1997) un profit de circa 35,6 milioane dolari**, cu care trebuia micșorată datoria față de S.A.R. "Gazprom".

O altă metodă prin care s-a umflat această datorie a fost că datoriile R.Moldova erau stinse în mod cel puțin irațional, ca să nu-l numim iresponsabil sau criminal. Din câte am menționat, în anul 1994 penalitățile pentru întârzierile la achitarea gazului erau fixate la nivel de 0,35% pentru fiecare zi de întârziere, iar din 1995 această rată a fost redusă la 0,02%. Însă, deși datoria R.Moldova (fără penalități) la sfârșitul anului 1994 atinge cifra de 190 milioane dolari, iar în perioada 1995-1997 Moldova a achitat datoriile în valoare de 378,4 milioane

dolari, potrivit actului de verificare a datoriilor S.A. „Moldovagaz” față de S.A.R. „Gazprom” la 1 ianuarie 1998 penalitățile calculate pe parcursul anilor 1995-1997 aferente gazului ne-achitat din 1994 constituiau aproape 39,3 milioane dolari SUA, sumă umflată de cel puțin 17,5 ori (0,35/0,02), dar de fapt și mai mult, dat fiind faptul că din sumele achitate în această perioadă s-au acoperit datorii asupra cărora se calculau penalități în sumă de 0,02% pe zi, în loc să se achite datoriile penalitățile pe care constituiau 0,35% pe zi. **Astfel, doar în acești 3 ani penalitățile R.Moldova au mai fost umflate cu 37 milioane dolari.**

Situația cu datoriile Republicii Moldova a mai fost distorsionată și prin faptul că gazul tranzitat pe teritoriul ei nu era fizic achitat de către S.A.R. „Gazprom”, dar în baza unor calcule prețului gazului pentru R.Moldova a fost redus cu 22 dolari SUA pentru 1000 m³. Acest procedeu a fost utilizat de către S.A.R. „Gazprom” și în relațiile cu alte țări, deși atât consumul intern al fiecăreia din ele, cât și volumul gazului natural tranzitat pe teritoriul lor variaua independent, legătura între ele fiind slab justificată. Însă țara noastră mai avea și specificul unui conflict ne-rezolvat intern cu autoritățile separatiste, iar patrimoniul sistemului de aprovizionare și transportare a gazului natural era divizat, o parte din el aflându-se la bilanțul și sub controlul autorităților separatiste. Mai mult, chiar și în baza repartizării cotelor patrimoniale la fondarea „Gazsnabtranzit”-ului, care după cum am descris în capitolele precedente a fost făcută în baza unor date absolut eronate umflând cota parte a S.A.R. „Gazprom” și „Tiraspoltransgaz” din contul Î.R.G.M., „Moldovatransgaz”, părții transnistrene trebuia să-i revină 22% din venitul total din tranzit, iar părții drepte a Nistrului respectiv 78%.

Doar datorită achitării datoriilor mai ieftine, în defavoarea celor scumpe, R.Moldova a pierdut 37 mln \$ între 1997 și 1999...

Datorită reducerii uniforme a prețului gazului pentru ambele maluri ale Nistrului, în 1997-1999 consumatorii malului drept au achitat 37,5 mil.\$ din datoria aferentă consumatorilor transnistreni...

Tabelul 3. Repartizarea datoriei R.Moldova față de S.A.R. „Gazprom” către 1 ianuarie 1998, milioane dolari SUA

Scenariile:	Total	Malul drept	Malul stâng
De facto, conform condițiilor acceptate de R.Moldova în anii 1994-1997, inclusiv penalități:	510,8	141,26	369,54
	149,18	41,26	107,92
La condiții realiste, în cazul răscumpărării a întregii datorii la constituirea „Gazsnabtranzit”, inclusiv penalități	104,93	-107,36	212,29
	-30,10	-43,02	12,92

Însă, odată ce acești bani au fost convertiți într-o reducere a prețului de procurare a gazului de la 80 la 58 dolari la 1000 metri cubi de gaz natural, acești bani aveau să fie repartizați nu proporțional patrimoniului cu care contribuia fiecare parte la această tranzitare, dar proporțional consumului. Astfel, malului stâng, ponderea căruia în totalul consumului moldovenesc de gaz natural în acești trei ani a fost de 40%, i-au revenit 83 milioane de dolari din totalul de aproximativ 207,5 milioane dolari venituri totale din tranzitarea gazului natural, malului drept revenindu-i respectiv 124,5 milioane. În realitate însă, în cazul repartizării acestor venituri în baza cotelor de proprietate existente în „Gazsnabtranzit”, părții transnistrene trebuia să-i revină 45,6 milioane dolari, iar malului drept - respectiv 161,9 milioane. Astfel, cei care de fapt în acești trei ani au achitat aproape 95% din toate sumele achitate Federației Ruse pentru gazul consumat în Moldova au mai fost păgubiți de **37,5 milioane dolari.**

În rezultat, datoria Republicii Moldova față de S.A.R. „Gazprom” formată către sfârșitul anului 1997 din circa 510,8 milioane dolari, inclusiv peste 149 milioane penalități, a fost umflată cu încă cel puțin 222,6 milioane dolari, plus încă 37,5 milioane datorii au fost puse pe umerii plătitorilor de pe malul drept al Nistrului pentru datoriile acumulate de către malul stâng. Mai mult ca atât, în cazul în care în 1995, la fondarea „Gazsnabtranzit”-ului, Republica Moldova avea să răscumpere întreaga datorie față de S.A.R. „Gazprom” prin patrimoniu (vezi secțiunea 2.4), atunci către 1998 datoria totală a R.Moldova ar fi de doar

*Către începutul
anului 1998,
suma daunelor
pricinuite Re-
publicii Mol-
dova prin politici
neadecvate s-a
ridicat la cel
puțin 642 milio-
ane \$...*

104,9 milioane dolari (vezi tabelul 3). Valorile negative din acest tabel indică supra-plățile efectuate. Astfel, partea dreaptă a Nistrului a achitat cu 107,36 milioane dolari mai mult decât datoria aferentă ei, iar penalitățile total calculate au fost cu 30 milioane dolari mai mari decât au achitat ambele maluri. În termeni reali aceasta înseamnă că odată cu păstrarea structurii proprietății în cadrul „Gazsnabtranzit”-ului în conformitate cu cele reprezentate în Diagrama 3, „Tiraspoltransgaz”-ul rămânea dator cu 104,93 milioane dolari „Gazprom”-ului și cu 107,36 milioane dolari față de Î.R.G.M. „Moldovatransgaz”.

Astfel, după păgubirea intereselor Republicii Moldova în 1994-1995 în sumă de peste 566 milioane dolari (prin cedarea la preț de 51,5 milioane dolari a unei proprietăți care de fapt valorează aproape 468 milioane plus umflarea datoriei cu peste 150 milioane dolari), autoritățile moldovenești au continuat să accepte condiții prin care Republica Moldova a mai pierdut aproximativ 76 milioane dolari către începutul anului 1998. În capitolul următor vom examina cum acești bani au fost converțiți în proprietate asupra întregului sistem de aprovizionare și distribuție a gazului natural.

2.6. Cedarea patrimoniului R.Moldova în 1997-1998 la constituirea S.A. „Moldovagaz”

În condițiile descrise în capitolele anterioare, când la începutul anului 1998 datoria Republicii Moldova pentru gazul consumat se ridica la peste jumătate de miliard de dolari, pentru a micșora această datorie a fost utilizată aceeași metodă ca și în anul 1994: cedarea unei părți din patrimoniul sistemului de aprovizionare și distribuție a gazului. Astfel, după deetatisarea Asociației Republicane de producere „Moldovagaz”, în baza ei la 19 ianuarie 1996 s-a creat Întreprinderea Principală „Concernul Moldovagaz” S.A. Apoi, în octombrie 1997, în urma negocierilor între vice-prim-ministrul Republicii Moldova și vice-președintele S.A.R. „Gazprom”, s-a decis crearea în trimestrul IV al anului 1997 a unei întreprinderi mixte moldo-ruse cu participarea următoarelor persoane juridice:

- **S.A.R. „Gazprom” cu o parte din datoria formată la data de 01 iulie 1997;**
- **Ministerul Privatizării și Administrării Proprietății de Stat a R.Moldova;**
- **Comitetul de coordonare a Proprietății din Transnistria.**

Conform procesului verbal al negocierilor sus-menționate, valoarea capitalului statutar al noii societăți mixte trebuia constituită din:

*Încălcând
legislația și
contractul de
constituire a
„Gazsnabtranzit”-
ului, R.Moldova
mai face
„Gazprom”-ului
un „cadou” de
peste 40 mln. \$ în
1998...*

- Valoarea capitalului social al Societății pe Acțiuni de tip închis (S.A.T.Î.) „Gazsnabtranzit”;
- Cota valorii de stat în societățile pe acțiuni ale concernului „Moldovagaz”;
- Valoarea proprietății gospodăriilor de gazificare a Transnistriei;
- Cota valorii persoanelor fizice, acționari ai concernului „Moldovagaz”.

Același proces verbal prevedea de asemenea evaluarea patrimoniului inclus de părți la formarea capitalului social al noii întreprinderi mixte în conformitate o metodologie unică prevăzută de legislația R.Moldova. Mai mult ca atât, p.6 al acestui proces verbal prevede ca în prima jumătate a anului 1998 (deja după formarea noii întreprinderi mixte), costul acestui patrimoniu proaspăt reevaluat să fie recalculat din nou, reieșind din prețurile pieței mondiale, iar modificările eventuale să fie introduse în capitalul social al noii întreprinderi.

Această prevedere este un semn că însăși la momentul negocierilor se cunoștea că valoarea activelor R.Moldova chiar și după reevaluare nu va fi relevantă din punct de vedere economic. În acest caz, reevaluarea activelor pentru a le ajusta valoarea la situația economică reală putea fi efectuată înainte de constituirea acelei întreprinderi mixte. Mai mult ca atât, de facto, contractul de constituire a S.A. „Moldovagaz” a fost semnat la 23 octombrie 1998, adică după efectuarea reevaluării activelor, ceea ce sugerează că era posibilă constituirea noii societăți deja în baza valorii actualizate a activelor care au intrat în capitalul său social.

Tabelul 4. Gazoductele magistrale incluse în „Gazsnabtranzit” la fondare conform situației la 31.12.1994 și la 01.07.1997, km

	Partea dreaptă a Nistrului	Partea stângă a Nistrului	Total
Total gazoducte magistrale, inclusiv:	461,74	81,2	542,94
➤ ADCB	184,80	15,00	199,80
➤ ATI	73,30	18,80	92,10
➤ ȘDKRI	101,48	23,10	124,58
➤ RI	102,16	24,30	126,46
Conform situației la 31 decembrie 1994:	184,80	73,50	258,30
➤ ADCB	184,80		184,80
➤ ATI		39,50	39,50
➤ ȘDKRI			
➤ RI		34,00	34,00
Conform situației la 1 iulie 1997:	305,00	81,20	386,20
➤ ADCB	184,80	15,00	199,80
➤ ATI	20,70	18,80	39,50
➤ ȘDKRI	50,20	23,10	73,30
➤ RI	49,30	24,30	34,00
Gazoducte magistrale neincluse către sf. anului 1997	156,74	0,00	156,74
➤ ADCB	0,00	0,00	0,00
➤ ATI	52,60	0,00	52,60
➤ ȘDKRI	51,28	0,00	51,28
➤ RI	52,86	0,00	52,86

Astfel, după reevaluare valoarea activelor care făceau parte din capitalul social al S.A.T.Î. „Gazsnabtranzit” a crescut cu 86,8%. În același timp cota S.A.R. „Gazprom” a rămas neschimbată la nivel de 50%, pe cînd valoarea activelor transnistrene a crescut de la 11% la 21,41% din contul scăderii de la 39% la 28,59% a ponderii activelor malului drept. *Tabelul 4* prezintă care a fost patrimoniul inclus în calcul la efectuarea acestei reevaluări. Astfel, putem face următoarele concluzii:

- Deși reevaluării s-au supus doar gazoductele magistrale, care reprezentau contribuția R.Moldova (ambelor maluri) la capitalul social al „Gazsnabtranzit”, proporțional aprecierii acestui patrimoniu a fost mărită și valoarea cotei părți a S.A.R. „Gazprom”, care era formată din contul micșorării datoriei R.Moldova pentru gazul consumat. Însă conform datelor disponibile, odată cu aprecierea cotei părți a S.A.R. „Gazprom” cu 191 milioane lei, datoria Republicii Moldova față de concernul rus nu a fost micșorată, ceea ce de fapt înseamnă încă un „cadou” făcut monopolistului rus din partea R.Moldova în valoare de 41,2 milioane dolari la cursul de schimb valutar la zi (4,63 lei pentru 1 dolar).

2. Deși lungimea gazoductelor incluse în calcul pentru partea dreaptă a Nistrului a crescut cu 65%, valoarea acestora a fost majorată doar cu puțin sub 37%, pe când în cazul Tiraspoltransgazului creșterea cu doar 10,5% a lungimii gazoductelor magistrale incluse în calcul a fost apreciată ca valoare cu peste 263,5%, ceea ce este absolut nerealist din orice punct de vedere.
3. Este greu de imaginat că cei care au efectuat reevaluarea activelor pentru includerea lor în capitalul social al „Gazsnabtranzit” să nu fi „observat” nici pînă atunci, nici la momentul „reevaluării”, și nici pînă în prezent încă peste 155 de km de gazoducte magistrale care trec prin partea dreaptă a Nistrului, peste cîte 50 km din fiecare dintre cele trei gazoducte prin care gazul este transportat în Balcani. Această, împreună cu cele descrise în paragraful precedent au condus la distorsionarea structurii proprietății în cadrul noii societăți mixte, respectiv la repartizarea neadekvată a veniturilor de la tranzitul gazului, defavorizând grav consumatorii din dreapta Nistrului.

Mai mult ca atît, în continuare Departamentul Privatizării și Administrării Proprietății de Stat propune Guvernului să accepte valoarea totală a proprietății complexului de aprovizionare, distribuire și transportare a gazului natural în mărime de aproape 1`333 milioane lei, inclusiv costul gazoductelor magistrale în mărime de 821,81 milioane lei, ceea ce ar fi însemnat că valoarea gazoductelor de presiune medie și mică (rețelei de distribuție) a fost estimată la puțin peste 511 milioane lei (conform situației la 01 iulie 1997), echivalent a 111,1 milioane dolari conform cursului valutar la zi (4,6 lei pentru 1 dolar). Aici trebuie să menționăm că această evaluare iarăși pare irelevantă din punct de vedere economic odată ce în anii 1994-1997 după ridicarea prețului gazului la nivel de 80 dolari pentru 1000 m³, Republica Moldova prin acest sistem de distribuție consuma anual gaz în valoare de aproximativ 240-260 milioane dolari anual, iar după cum veți observa din Capitolul 3, conform tarifului calculat cu încălcarea legislației, profitabilitatea business-ului de distribuție a gazului prin acest sistem constituia peste 10% din această sumă, respectiv cel puțin în jur de 30 milioane dolari anual. Astfel, valoarea aproximativă a business-ului de vânzare a gazului în R.Moldova fiind de peste 145 milioane dolari (conform metodologiei prezentate în *Anexa 2*). Astfel, Republicii Moldova i s-au mai adus daune în valoare de peste 34 milioane dolari, dintre care peste 17 milioane – un nou „cadou” făcut monopolistului rus „Gazprom”.

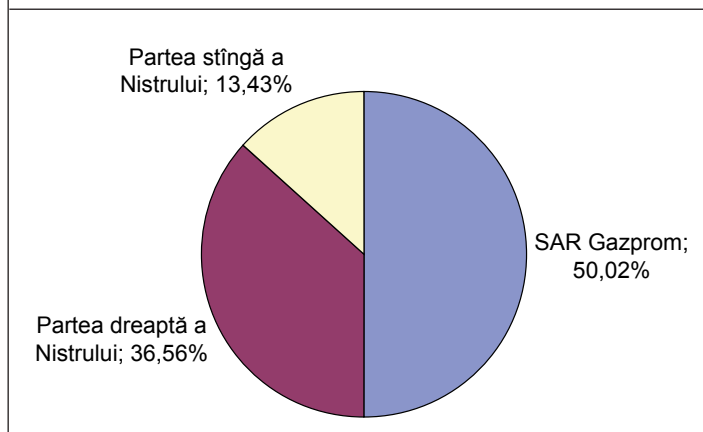
Totodată, încălcînd prevederile Legii cu privire la investițiile străine din 1 aprilie 1998, care stabilesc în mod expres prevederea după care, la momentul depunerii proprietății statului în calitate de contribuție în fondul statutar al Societăților pe Acțiuni, această proprietate urmează a fi evaluată în conformitate cu prețurile mondiale, Guvernul Republicii Moldova prin Hotărârea nr.1068 din 21 octombrie 1998 acceptă propunerea Departamentului Privatizării și Administrării Proprietății de Stat. În baza acestei hotărâri, la 23 octombrie 1998 este semnat contractul de constituire a S.A. „Moldovagaz”, cu un capital social de 1`333 milioane lei, divizate în felul următor (*vezi diagrama 4*): S.A.R. „Gazprom” – 50% plus o acțiune, „Tiraspoltransgaz” (atît cu gazoductele magistrale cît și cu rețeaua de distribuție) – 13,4%, iar din partea malului drept: „Moldovatransgaz” (cu gazoductele magistrale) – 20,3% și concernul „Moldovagaz” (cu rețeaua de distribuție compusă din „raigazuri” – agenții teritoriale amplasate la nivelul raioanelor) – 16,3%. Mai departe însă situația a evoluat absolut inexplicabil atît de jure, cît și de facto:

- ✓ În primul rând, societatea moldo-rusă „Gazsnabtranzit” nici nu a fost dizolvată, nici nu a fost printr fondatorii S.A. „Moldovagaz”, astfel creându-se situația în care aceleași gazoducte magistrale erau incluse și în capitalul social al acesteia și făceau parte din capitalul social al S.A. „Moldovagaz”
- ✓ Deși R.Moldova a venit cu o contribuție suplimentară la gazoductele magistrale deja depuse anterior în S.A.T.Î. „Gazsnabtranzit”, și anume gazoductele de presiune medie și mică, valoarea cărora fusese sub-evaluată la 111,1 milioane dolari, și necătînd la faptul că S.A.R. „Gazprom” trebuia să depună timp de două luni (prin micșorarea datoriei R.Moldova pentru gazul consumat) cota sa în mărime de cel puțin 50% din această sumă, nici în anul 1998, nici în 1999 și nici mai tîrziu datele disponibile nu indică o atare micșorare a datoriei (cu 55,55 milioane dolari). Acest fapt în sine poate servi drept motiv pentru invalidarea contractului de constituire a S.A. „Moldovagaz” și revenirea la situația de până la sfîrșitul anului 1997.
- ✓ Contractul de constituire sus-menționat a fost înregistrat nu în termeni de două luni, cum stipula legislația în vigoare la acel moment, dar tocmai la 25 mai 1999, adică peste 7 luni din data constituirii, ceea ce poate servi drept încă un temei pentru invalidarea acestuia.

Mai jos vom prezenta situația în termeni reali, conform calculelor prezentate în Anexa 2 și în lumina celor expuse în secțiunile 2.2-2.5 (vezi *diagrama 5*). Așadar, chiar dacă R.Moldova răscumpăra prin patrimoniu întreaga datorie a sa față de S.A.R. „Gazprom” formată către sfîrșitul anului 1997 (aproape 105 milioane dolari, toate aferente părții transnistrene), atunci, considerînd faptul că la capitalul social al S.A.T.Î. „Gazsnabtranzit” de aproape 4 miliarde lei mai trebuia de adăugat aproape 670 milioane lei – valoarea realistă a sistemului de distribuție a gazului natural, noua societate pe acțiuni avea să aibă următoarea structură a capitalului social: S.A.R. „Gazprom” – 26,83%, Ministerul Privatizării și Administrării Proprietății de Stat a R.Moldova – 64,23%, Comitetul de coordonare a Proprietății din Transnistria – 8,94%. Astfel, observați că de fapt cota malului drept practic rămînea neschimbată față de situația de la începutul anului 1998, crescînd doar valoarea totală a capitalului social, pe cînd cota S.A.R. „Gazprom” trebuia să crească în primul rînd din contul cotei malului stîng, iar datoria totală a Republicii Moldova față de S.A.R. „Gazprom” în acest caz era stinsă complet.

Din 1999 mai departe situația a continuat să evolueze deja reieșind din noile realități create în ramură după fondarea S.A. „Moldovagaz”: Republica Moldova, în special partea stîngă a Nistrului, continua să acumuleze datorii enorme. În decembrie 2005 S.A.R. „Gazprom” a vîndut datoria de 1,2 miliarde dolari SUA companiei „Factoring-Finans” SRL, o companie fiică a monopolistului rus. Din această sumă 120,1 milioane constituia datoria principală a malului drept, 567 milioane – datoria principală a

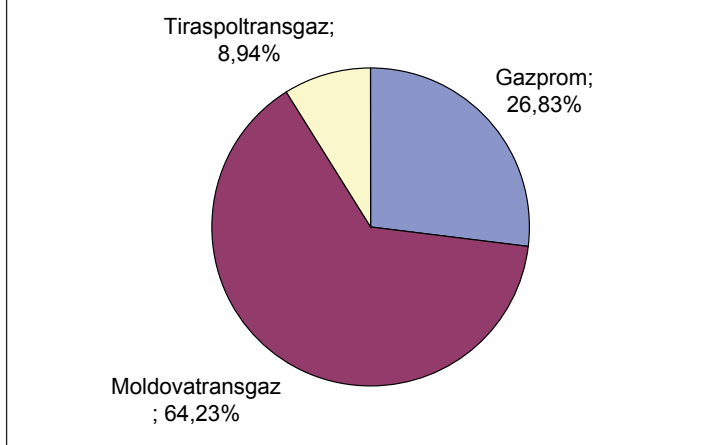
Diagrama 4. Repartizarea cotelor de proprietate la constituirea S.A. „Moldovagaz” în 1998

Conform datelor disponibile, „Gazprom” pînă în prezent nu și-a depus cota de participare în S.A. „Moldovagaz” prin reducerea datoriei R.Moldova cu 55,5 milioane dolari...

Diagrama 5. Repartizarea cotelor de proprietate la constituirea S.A. „Moldovagaz” în 1998

Situația în baza calculelor și datelor realiste

malului stâng, iar celelalte peste 500 milioane – penalități, repartizate probabil mai mult sau mai puțin proporțional datoriei principale. Mai mult ca atât, din anul 2005 malul drept al Nistrului a ieșit la nivelul de 100% achitare pentru consumul curent de gaz natural, însă alte modificări de proporții în structura proprietății asupra sistemului moldovenesc de transportare, aprovizionare și distribuție a gazului natural din 1998 nu au survenit. În secțiunea următoare vom demonstra însă că această structură ar fi trebuit însă modificată în direcția creșterii cotei malului drept și, posibil a “Gazprom”-ului, în cazul în care ultimul ar reduce datoria Republicii Moldova.

2.7. Situația cu rețele locale de distribuție (2001-2006)

Pe baza datelor pe care le deținem, începînd cu anii 2000-2001, în Republica Moldova au fost lansate un șir de proiecte de infrastructură și dezvoltare locală, inclusiv de gazificare a localităților rurale și urbane. Aceste proiecte foarte mult solicitate de către cetățeni au atras importante investiții locale și străine, care au suplimentat diverse fonduri finanțate din bugetul de stat cu scopul de a dezvolta și extinde actualul sistem de rețele de distribuție a gazului. Menționăm că, cea mai importantă contribuție în acest sens l-au avut Fondurile speciale (inclusiv, cele gestionate de FISM - Fondul de Investiții Sociale din Moldova, - finanțat în cea mai mare parte din resurse de credit din partea Băncii Mondiale), și a persoanelor individuale) și care au alocat proiectelor locale zeci de milioane de dolari americani prin finanțări directe, la care se adăugau și contribuții din partea comunităților implicate.

La moment o parte din rețeaua de distribuție a gazului nu este preluată la bilanțul S.A. „Moldovagaz”, însă costurile de întreținere a acesteia sînt incluse în tarif...

Înainte de a examina în detaliu sumele care au fost investite în aceste proiecte prin intermediul creditelor obținute de către autoritățile Republicii Moldova, alocații speciale din partea bugetului național și al bugetelor sub-naționale (raionale, județene), dar și cele locale, precum și din banii concetățenilor noștri, trebuie să pornim de la faptul că, în contractul de constituire al S.A. „Moldovagaz” este stipulat expres că această companie își asumă responsabilitatea pentru întreținerea, modernizarea și extinderea rețelei de transportare și distribuție a gazului pe teritoriul R.Moldova. Această prevedere este una echitabilă și naturală, deoarece S.A. “Moldovagaz” este întreprinderea care beneficiază de această rețea din punct de vedere a generării profitului. Compania nu este nici societate filantropică și nici o firmă fantomă care nu poartă responsabilități sociale față de consumatorii săi. Mai mult ca atât, această societate este de fapt un monopol în domeniul transportării și distribuției gazului, respectiv nici o altă organizație nu are așa capacitate instituțională de a efectua lucrările de întreținere și extindere a rețelei de gazoducte. Pe de altă parte însă, gazificarea localităților este nu doar în interesul acestei societăți mixte, dar și în interesul concetățenilor noștri, pentru că este o sursă mai ieftină și mai comodă de aprovizionare cu agent termic, dar și pentru statul Republica Moldova, această problemă devenind una de rang politic, deoarece prin gazificarea localităților nu numai că se asigură populația cu agent termic mai ieftin, dar și se salvează fondul forestier al republicii și se îmbunătățește situația ecologică generală. În acest context este explicabilă implicarea Statului și cetățenilor la extinderea rețelei de gazoducte și implicit a consumului de gaz natural în țară. Cu toate acestea, contribuția financiară a Republicii Moldova și a cetățenilor săi trebuie compensată de către S.A. “Moldovagaz”, care prin însăși contractul de constituire și-a asumat obligațiunea de a efectua pe propriul cont aceste lucrări.

Așadar, potrivit raportului făcut de către Ministrul Economiei la ședința Parlamentului Republicii Moldova din 6 aprilie 2006, suma investițiilor bugetare (atît din bugetul național, cît și din bugetele locale) la extinderea rețelelor de distribuție a atins cifra de 900 milioane lei, echivalent a 69,2 milioane dolari, la cursul mediu de schimb de 13 lei pentru 1 dolar. Aceste sume însă nu includ nici resursele investite în aceleași scopuri de către alte instituții, cum ar fi FISM, nici investițiile

făcute de persoanele fizice, de-a lungul ultimilor 16 ani. În cadrul aceleiași ședințe parlamentare, Ministrul Economiei și-a asumat răspunderea de a face un raport detaliat, prezentat în scris Parlamentului, care să includă și valoarea estimativă a acestor investiții. Menționăm însă că, în anul 2006, acest raport nu a fost prezentat din partea Ministerului Economiei legislativului moldovean, și acest lucru poate fi explicat fie prin faptul că datele acestui raport nu au fost făcute în general publice, fie ele nu au ajuns niciodată în atenția Parlamentului Republicii Moldova.

Conform datelor disponibile pe site-ul FISM, doar în doi ani și jumătate (1 ianuarie 2004 – 1 iulie 2006), pentru obiectivul de extindere a rețelilor de distribuție a gazului natural în Republica Moldova s-au investit peste 12 milioane dolari. Despre sumele investite de către persoanele fizice nu există careva informație exactă, și nici FISM nu face trimitere la valoarea cumulativă a investițiilor, inclusiv cu sumele de bani sub formă de contribuții comunitare ca investiții în rețelele de distribuție a gazului. Ar fi trebuit ca investițiile gestionate de FISM să conțină și aceste date extrem de utile pentru tabloul general al proiectelor de infrastructură (buget, FISM, contribuții ale persoanelor fizice). Potrivit estimărilor noastre prealabile, aceste investiții sunt evaluate de către experții IDIS Viitorul la circa 2 miliarde lei.

Astfel, acest patrimoniu în valoare de aproximativ 160 milioane dolari la momentul actual se găsește într-un vacuum juridic: acesta nu este luat la bilanț de către S.A. „Moldovagaz”, respectiv această societate nu poartă nici o responsabilitate în cazul apariției unor careva probleme ce țin de exploatarea acestora, și nici nu se permite menținerea lor la bilanțul autorităților locale care au contribuit la crearea acestor rețele. Cu toate acestea, S.A. „Moldovagaz” utilizează aceste rețele în mod constant și, conform datelor prezentate de către Agenția Națională de Reglementare în Energetică (ANRE), doar în anul 2006 consumul gazului natural în gospodăriile casnice a crescut cu circa 2,5%, ceea ce implicit a condus la creșterea profiturilor „Moldovagaz”-ului. Mai mult ca atât, aceste rețele care nu sînt preluate la bilanțul S.A. „Moldovagaz”, servesc în schimb ca motivație validă pentru ca ANRE să permită creșterea tarifului la gaz natural, motiv expres stipulat în comunicatul de presă lansat de această Agenție la 14 februarie 2007 pentru a explica majorarea tarifului. Această situație tulbure sub aspectul echității și protecției drepturilor consumatorilor din Republica Moldova trebuie remediată cît mai urgent.

Experții IDIS sugerează câteva metode prin care s-ar putea rezolva situația curentă în ceea ce privește rețelele de distribuție a gazului natural din RM:

1. Acestea pot fi predate la bilanțul S.A. „Moldovagaz”, la întreaga lor valoare, respectiv fiind majorată cota Republicii Moldova (în particular – cota malului drept) în capitalul social al acestei societăți, sau dacă S.A.R. „Gazprom” dorește să-și păstreze cota de proprietate, datoria malului drept (dacă după recalculare la condiții realiste mai rămân careva datorii, vezi *Concluziile*) pentru gazul consumat trebuie diminuată proporțional cotei concernului rus. În acest caz, sumele investite de către cetățeni în dezvoltarea rețelei gazoductelor de distribuție pot fi restituite de către S.A. „Moldovagaz” prin livrarea gazului la prețul acestuia în momentul efectuării investiției de către fiecare cetățean.
2. În baza investițiilor de facto în construirea rețelilor pot fi fondate întreprinderi regionale de distribuție care să aibă relații contractuale cu S.A. „Moldovagaz”, în conformitate cu legislația în vigoare. Proprietatea în aceste întreprinderi trebuie divizată proporțional investițiilor făcute între statul Republica Moldova și cetățeni.
3. S.A. „Moldovagaz” ar putea procura de la proprietari aceste rețele achitîndu-se fie direct prin mijloace bănești, fie prin livrarea gazului la prețul care trebuie negociat cu proprietarii.

Menționăm că, în acest moment, ceea ce contează cel mai mult poate în vederea realizării în

Sumele achitate de cetățeni pentru gazificarea localităților, care se estimează la peste 500 milioane lei, trebuie restituite cetățenilor, fie prin acțiuni ale „Moldovagaz”, fie prin proprietate asupra întreprinderilor regionale de distribuție, fie prin livrări de gaz...

***Cetățenii care
au investit în
gazificarea
localităților sale
trebuie urgent
să documenteze
aceste investiții...***

practică a oricăruia dintre aceste scenarii este ca cetățenii care au investit banii proprii în proiectele de infrastructură locale să documenteze aceste plăți. La acest moment, o mare parte din sumele investite de ei nu figurează nicăieri juridic, deci nu există o bază economico-legală pentru ca acestea să fie re-turnate eventual de către compania-monopolist ori de stat sub orice formă acceptabilă. O altă observație importantă este că, deși întreg sistemul de distribuție a gazului natural în 1998 a fost evaluat la 111,1 milioane dolari, extinderea acestor rețele în perioada 2001-2006 cu aproximativ 78,6% (lungimea totală a crescut de la aproximativ 7000 km până la 12500 km) a necesitat investiții în valoare de aproximativ 160 milioane dolari (144%). Experții IDIS consideră că aceste disparități simțitoare se datorează și faptului că, de la bun început, patrimoniul R.Moldova a fost foarte mult sub-evaluat în anul 1998, după care a suportat consecința unor cheltuieli exagerate privind construcția rețelelor de distribuție din 2001 și până în prezent.

Pentru asigurarea integrității, continuității și comparabilității reprezentărilor, mai jos vom examina care ar fi efectele convertirii întregii datorii a R.Moldova de la sfârșitul anului 2006 în proprietate asupra sistemului de aprovizionare, transportare și distribuire a gazului (dacă se alege prima metodă din cele trei descrise mai sus în această secțiune). Dacă luăm drept bază situația prezentată în *diagrama 5* (începutul anului 1998) și datoriile acumulate pe parcursul anilor 1998-2006, supunându-le recalculării în conformitate cu cele descrise în secțiunile 2.5 și 2.6, atunci procurarea acestor datorii prin participarea de către S.A.R. „Gazprom” în capitalul social al S.A. „Moldovagaz” ar conduce la creșterea acestuia până la aproximativ 13,3 miliarde lei cu repartizarea cotelor după cum urmează: S.A.R. „Gazprom”: 68,43%, partea dreaptă a Nistrului: 75,61%, „Tiraspoltransgaz”: – 44,04%, ceea ce de fapt înseamnă că datoriile acumulate de partea transnistreană depășesc de peste 2 ori patrimoniul său real. În efectuarea acestor estimări ne-am bazat pe următoarele:

- ✓ Valoarea estimativă a rețelei de distribuție construite în anii 2001-2006 este de 2 miliarde lei.
- ✓ Valoarea business-ului de tranzitare a gazului din capitalul social trebuie indexată proporțional creșterii cursului valutar, deoarece acest business este în totalitate bazat pe valută forte, și anume pe dolarul american.

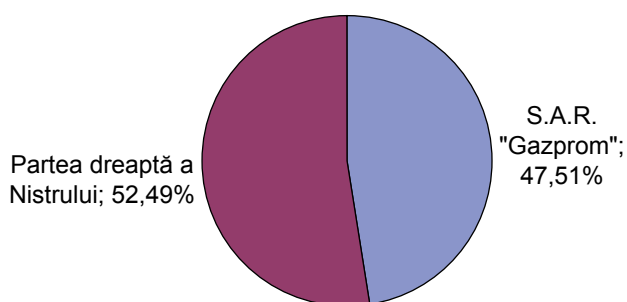
Evident că o atare structură a capitalului social nu ar fi fost posibilă, astfel, dacă datoria părții transnistrene era repartizată proporțional cotelor celorlalți participanți, atunci S.A.R. „Gazprom” mai avea de recuperat de la regimul separatist aproape 2,78 miliarde lei, sau 209 milioane dolari la cursul de schimb 13,29 valabil la 31 decembrie 2006, iar autoritățile legitime ale R.Moldova puteau pretinde la 3,07 miliarde lei, respectiv 231 milioane dolari.

Aceste sume de fapt reprezintă credite sau chiar granturi (pentru că este foarte puțin probabilă re-

cuperarea acestora de la un regim instaurat ilegal) oferite autorităților tiraspolene de către S.A.R. „Gazprom” și Guvernul Republicii Moldova, adică finanțare a separatismului. Mai mult ca atât, în acest calcul nu s-a inclus achitarea de către consumatorii malului drept al Nistrului a cheltuielilor, gazului și pierderilor aferente malului stîng prin tariful umflat, ceea ce avea să mărească și mai mult datoria Transnistriei față de partea dreaptă a Nistrului, sau în alte cuvinte finanțarea separatismului de către Guvernul Republicii Moldova. În aceste condiții concernului S.A.R. „Gazprom” avea să-i revină 47,51% din capitalul social al S.A. „Moldovagaz” (valoarea totală 13,3 miliarde lei), iar întreprinderilor ce gestionează sistemul de transportare și distribuire a gazului din partea dreaptă a Nistrului avea să le revină în sumă 52,49% (vezi *diagrama 6*).

***Diagrama 6. Repartizarea cotelor de proprietate
în S.A. „Moldovagaz” către 31 decembrie 2006***

Situația în baza calculelor și datelor realiste

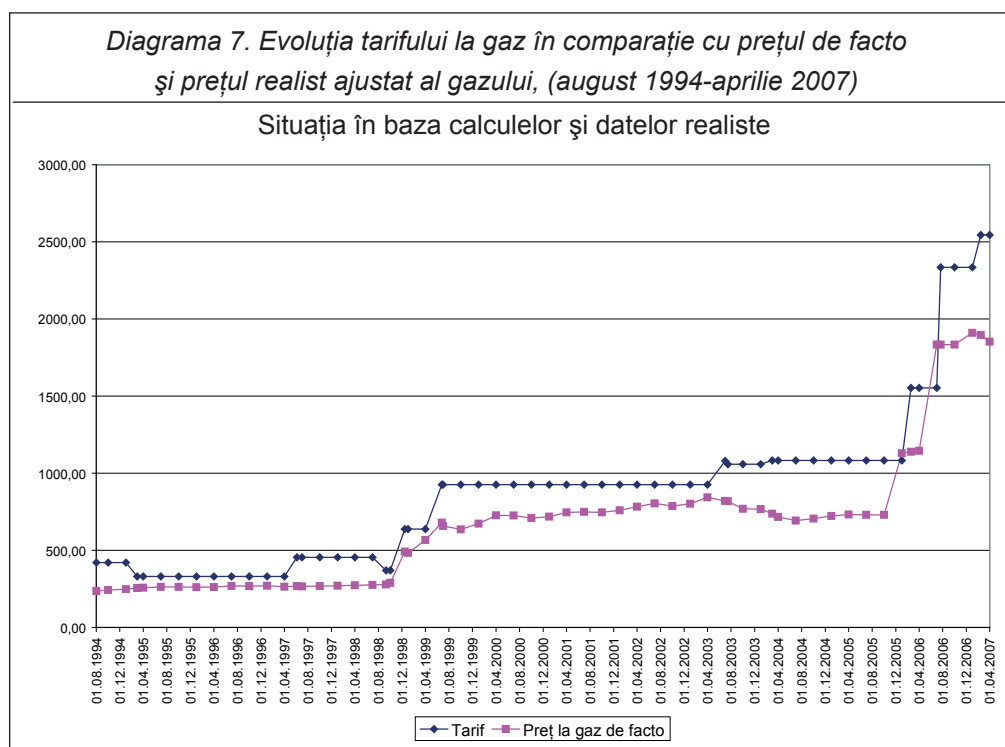
3. POLITICA TARIFARĂ ÎN DOMENIUL GAZULUI NATURAL

În capitolul precedent am analizat situația în sfera aprovizionării Republicii Moldova cu gaz natural și tranzitării acestuia din perspectiva relațiilor patrimoniale între S.A.R. "Gazprom" și organizațiile care gestionau acest sistem pe ambele maluri ale Nistrului. În acest capitol vom supune analizei relațiile dintre businessul de aprovizionare și distribuție a gazului natural și clienții săi (consumatorii de gaz natural), în special cei din partea dreaptă a Nistrului, pentru că despre aceasta avem mai multe date.

În primul rând trebuie să menționăm că deoarece sistemul de distribuție a gazului natural este un monopol și prezintă și un interes economic și politic deosebit, relațiile sale cu clienții comportă un șir de trăsături specifice, principala din ele fiind că *prețul* gazului natural nu poate fi stabilit de către însăși compania care îl livrează, ci este obiect al unor negocieri între companie, interesul natural al căreia este să-și maximizeze profitul, și guvern, rolul căruia este de a păstra prețurile la nivelul cât mai jos atît pentru cetățeni, cît și pentru instituțiile publice și business. În rezultatul acestor negocieri se stabilește tariful național pentru gazul natural. În continuare vom examina cum autoritățile guvernamentale la diferite etape din 1994 până în prezent și-au realizat rolul de protejare a consumatorilor gazului natural și care au fost efectele politicilor publice în domeniul tarificării gazului natural asupra economiei per ansamblu și a fiecărui cetățean în parte.

Tariful la gaz, calculat în lei moldovenești la 1000 metri cubi de gaz natural, a avut următoarea dinamică în comparație cu prețul la gazul natural pentru R.Moldova ajustat la cursul valutar pe fiecare perioadă (vezi *diagrama 7*²):

- ✓ 1 august 1994 – 1 martie 1995 a fost în vigoare tariful diferențiat pentru categorii de consumatori, cu valoarea medie de aproximativ 421 lei³.
- ✓ 1 martie 1995 – 1 iulie 1997 tariful mediu este redus pînă la 331 lei.
- ✓ 1 iulie 1997 – 9 septembrie 1998 tariful mediu crește din nou la 454 lei.
- ✓ 9 septembrie – 15 decembrie 1998 tariful iarăși este micșorat pînă la 370 lei.
- ✓ 15 decembrie 1998 – 25 iunie 1999 tariful este stabilit în mărime de 638 lei.
- ✓ 25 iunie 1999 – 1 iulie 2003 tariful a fost stabil la nivel de 926 lei.
- ✓ După o scurtă perioadă (1-15 iulie 2003) cînd tariful în vigoare a fost de 1079 lei, acesta a fost redus pînă la 1058 lei rămînînd în vigoare pînă la 1 martie 2004.

² Tariful prezentat în diagramă și în textul raportului nu include TVA = 5%.

³ Media aritmetică simplă a tarifelor pentru diverse categorii de consumatori; informația privind structura consumului gazului natural pe acea perioadă nu este cunoscută, deci nu poate fi calculată media aritmetică ponderată.

- ✓ 1 martie 2004 – 17 februarie 2006 tariful mediu a fost de 1083 lei.
- ✓ 17 februarie – 21 iulie 2006 tariful în vigoare a fost de 1553 lei.
- ✓ 21 iulie 2006 – 14 februarie 2007, tariful a fost de 2335 lei, după care a fost ridicat pînă la 2545 lei, tarif în vigoare la momentul de față.

Este important să menționăm că reducerea tarifului în 1995 și 1998 s-a efectuat la inițiativa și sub presiunea unor persoane concrete, reprezentanți ai autorităților publice centrale, care prin calcule au reușit să demonstreze că tariful existent a fost umflat. Deși calculele efectuate de aceste autorități arată că reducerea trebuia să fi fost și mai mare, chiar dacă ne bazăm pe tarifele de facto în aceste perioade, apoi *diagrama 7* indică vizual foarte clar care ar fi trebuit să fie diferența reală între tarif și prețul la gaz. În celelalte perioade și în special în ultimii ani această diferență capătă proporții enorme, cei din partea dreaptă a Nistrului fiind siliți să achite suplimentar zeci de milioane dolari anual.

Structura tarifului de asemenea este strict reglementată și stipulează expres pozițiile care pot participa la formarea acestuia. Cu regret, experții IDIS au avut acces la datele privind structura tarifului doar pentru anul 1996, date obținute în urma unui control efectuat de Curtea de Conturi la S.A. "Moldovagaz" în anul 2000-2001, de aceea, în continuare, vom exemplifica în baza datelor perioadelor mai vechi (anul 1996) principalele metode prin care a fost umflat tariful. Or, principiile de formare a tarifului au rămas neschimbate, deci pot fi și trebuie aplicate la analiza tarifului existent, în momentul în care structura acestuia va fi făcută publică.

3.1. Problema gazului care „se pierde” din conducte.

Contoarele după care se calculează intrarea gazului în Moldova și ieșirea lui din R.M. se află în Ucraina, la 30-40 km de hotare nostru, ceea ce duce la „pierderi” de sute de milioane metri cubi de gaz, zeci de milioane dolari anual...

Conform informației disponibile, în tariful calculat în baza condițiilor anului 1996 au fost incluse în calcul pierderi de gaz natural în valoare de 41,4 milioane lei, sau 9 milioane dolari la cursul de schimb valutar mediu pentru anul 1996 (4,60 lei/dolar), ceea ce la prețul de procurare a gazului de 58 dolari pentru 1000 metri cubi (cu reducerea respectivă de preț în contul tranzitului) reprezintă aproximativ 155 milioane metri cubi, ceea ce reprezintă aproape 5% din întreg consumul de gaz natural al Republicii Moldova, inclusiv regiunea separatistă.

O atare proporție a pierderilor este inacceptabilă pentru că este extrem de exagerată atît față de standardele din ramură, cît și în conformitate chiar cu raportarea concernului „Moldovagaz”, care raportează pierderi tehnologice de gaz doar în mărime de aproape 7,2 milioane lei.

Pentru a explica din ce surse apar celelalte pierderi de gaz trebuie să menționăm că cel puțin una din cauzele apariției unor atare decalaje este că fizic contoarele după care se calculează intrarea gazului în Republica Moldova se află pe teritoriul Ucrainei, la vreo 40 km de la hotar, iar contorul după care se calculează ieșirea gazului din Moldova prin gazoductul ADCB se află iarăși pe teritoriul Ucrainei la aceiași aproximativ 40 km după ce gazoductul magistral intră pe teritoriul Ucrainei în regiunea Cernăuți. Mai mult ca atît, dacă este să privim atent *Anexa 1* cu Harta gazoductelor magistrale prin care gazul se transportă în Balcani, apoi observăm că acestea intersectează hotarul între R.Moldova și Ucraina în mai multe locuri, însă nicăieri pe acest parcurs nu sînt instalate contoare după care s-ar putea calcula exact consumul gazului pe teritoriul R.Moldova și al Ucrainei. Pentru a face această repartizare a pierderilor, anual se întrunește o comisie mixtă moldo-ucraineană, care prin negocieri repartizează aceste volume între Ucraina și Republica Moldova. Ce înseamnă aceste negocieri, după care proceduri sunt tratate repartizările ulterioare, cum

sunt estimate pierderile acumulate în procesul de tranzitare: sunt întrebări la care opinia publică și comunitatea de experți din Republica Moldova nu a primit niciodată nici un răspuns! Mai mult, regulamentul de funcționare și documentele de lucru ale acestei comisii, componența nominală și chiar și procesele verbale ale ședințelor acestei Comisii nu au fost niciodată făcute publice, și nici nu au fost prezentate la solicitarea Curții de Conturi a Republicii Moldova, atunci când aceasta a efectuat controlul activității S.A. „Moldovagaz” în anii 2000-2001. Orice clarificări necesare pe subiectul consumului de gaz, inițiate de către autorități trebuie să pornească inevitabil, de la crearea condițiilor în care transparența și controlul public asupra elementelor – cheie ale sistemului existent de administrare, nu provoacă suspiciuni, și se înscriu în spiritul și litera statului de drept.

Evident că există și problema furtului gazului, însă dacă punem toate pierderile sus-menționate pe seama furturilor posibile, aceasta ar însemna că deja timp de peste un deceniu cei care gestionează sistemul de transportare și distribuție a gazului au permis să persiste această problemă în proporții deosebit de mari, fără a lua nici o măsură de reglementare și reparare a sistemului existent. Mai mult ca atât, nici un leu din aceste cheltuieli aferente pierderilor de gaz nu a fost preluat de către partea transnistreană, toate fiind trecute la bilanțul concernului „Moldovagaz” și, respectiv, acestea fiind introduse în tarif pentru a fi achitate de către consumatorii loiali de pe malul drept. Este inadmisibil ca până și segmentul foarte îngust transnistrean să fie total ocolit de pierderi, acestea fiind plasate pe umerii consumatorilor din Republica Moldova. Această stare de lucruri sugerează foarte clar că, la mijloc, nu sunt pierderi fizice, ci mai degrabă o politică adițională de „stoarcere” a banilor din consumatorii aflați pe malul drept al Nistrului. Pe de altă parte, aceste pierderi reprezintă o rezervă foarte importantă de reducere a tarifului: spre exemplu în anul 1996, după eliminarea din calcul a tuturor pierderilor ne-tehnologice, tariful trebuia redus cu peste 20 lei sau 4,5% din tarif.

3.2. Includerea în tariful consumatorilor din dreapta Nistrului a cheltuielilor aferente regiunii transnistrene.

În capitolul precedent (vezi secțiunea 2.5) am menționat deja că situația privind repartizarea veniturilor de la tranzit între malul stîng și malul drept al Nistrului a fost distorsionată prin reducerea uniformă a prețului de procurare a gazului natural din Rusia de la 80 la 58 dolari SUA în contul achitării serviciilor de tranzit a gazului prin R.Moldova, ignorând faptul că ponderea regiunii transnistrene în consumul gazului este mult mai mare decît aportul acesteia la tranzitarea gazului (conform structurii proprietății S.A.T.Î. „Gazsnabtranzit”). Prin intermediul acestor distorsionări evidente, consumatorii de pe malul drept al Republicii Moldova, în doar 3 ani (1995-1997) au fost nevoiți să achite suplimentar peste 37,5 milioane dolari! Însă dacă de facto veniturile de la tranzitul gazului în acești trei ani au fost repartizate 40% la 60% (regiunea separatistă și malul drept al Nistrului, respectiv), apoi cheltuielile privind tranzitarea și distribuția gazului natural aferente transnistrenilor erau transmise în proporție de 100% pentru a fi achitate de către malul drept, cu formularea extrem de suspectă: „servicii acordate de „Tiraspoltransgaz” la transportarea gazului”. Acceptarea de către autoritățile guvernamentale ale Republicii Moldova a acestor cheltuieli (care doar în anul 1996 au constituit peste 9 milioane lei), au stat la baza umflării tarifului de consum a gazelor naturale cu circa 5,38 lei, sau de apr. 1,2%.

3.3. Mărirea ilegală a marjei de profitabilitate

Încălcând legislația, „Moldova-gaz” cu acordul oficialităților guvernamentale își mărește profitul cu peste zece milioane dolari anual din contul consumatorilor...

Un alt procedeu utilizat foarte frecvent de către conducerea întreprinderilor din ramură pentru a umfla tariful a fost „umflarea marjei de profitabilitate”. Legislația în vigoare a Republicii Moldova prevede un plafon de 10% de profitabilitate a companiilor cu poziție monopolistă în R.Moldova. Această marjă însă trebuie aplicată doar asupra cheltuielilor de producție, pe când administrația întreprinderilor din ramură a aplicat în calculele propuse guvernului această rată de 10% și prețului de achiziție a gazului natural. Aceasta politică tarifară contravine flagrant legislației în vigoare pe teritoriul Republicii Moldova din simplul motiv că gazul procurat nu este supus procesării, respectiv, acesta trebuie să fie considerat din start „marfă” și nu „materie primă” sau „producție finită”. Menționăm însă că Guvernul Republicii Moldova tolerează deschis această serie de ilegalități, și permite introducerea acestor cheltuieli în tarif, ceea ce are drept rezultat „umflarea tarifului” cu încă 26,8 lei (aproape 6%). În rezultatul acestor manipulări de prețuri, consumatorii din Republica Moldova mai sunt o dată penalizați cu încă 49,5 milioane lei în plus, doar în anul 1996.

3.4. Micșorarea bazei de calcul (cantității gazului livrat)

În încercările sale de a crește profitul „Moldova-gaz” apelează la manipulări de proporții cu datele, oficialitățile publice acceptându-le fie din necunoaștință de cauză, fie din rea-intenție...

O altă metodă de majorare a tarifului utilizată de către administrația întreprinderilor din ramură și acceptată de către autoritățile centrale a fost micșorarea bazei de calcul (cantității gazului livrat). După cum am menționat mai sus, tariful se calculează pentru 1000 metri cubi, împărțindu-se toate cheltuielile aferente transportării și distribuției gazului, întreținerii rețelelor, etc. la volumul total de gaz consumat. Astfel, conform datelor pentru anul 1996 Republica Moldova a consumat 3,15 miliarde metri cubi de gaz, dintre care malul drept a consumat circa 1,8 miliarde metri cubi. Însă în scopurile calculării tarifului în baza datelor anului 1996, totalitatea cheltuielilor de transportare și distribuție în sumă de peste 94 milioane lei (umflate și acestea, după cum am descris mai sus) au fost raportate la volumul de 1,2 miliarde metri cubi, ceea ce a dus la o creștere cu încă 20 lei a tarifului (peste 4%). În această ordine de idei, ținem să menționăm că din 1999 S.A.R. „Gazprom” se achită pentru tranzitul de gaz nu prin reducerea prețului de procurare al acestuia, ci prin livrări a volumelor suplimentare de gaz în valoarea serviciilor de tranzitare. Astfel, cunoscând în ce mod s-a manipulat cu datele de calcul a gazelor livrate, considerăm că este nevoie urgent de verificat dacă aceste volume de gaz au apărut la bilanțul S.A. „Moldovagaz” și au fost incluse la calcularea tarifului, la fiecare perioadă istorică în parte sau nu. Bănuim mai degrabă că nu.

3.5. Includerea în tarif a penalităților pentru achitarea întârziată a gazului și a ratei dobânzii la creditele pentru acoperirea datoriilor față de S.A.R. „Gazprom”

De asemenea, la calcularea tarifului de cost a gazelor naturale se includeau și cheltuielile suplimentare legate de penalitățile calculate pentru ne-achitarea la timp și ratele dobânzilor la creditele luate de către S.A. „Moldovagaz” în scopul achitării datoriilor, respectiv evitării penalităților. Aici trebuie să menționăm că, în primul rând, S.A.R. „Gazprom”, calculând

penalități în mărime de 0,02% pentru fiecare zi de întârziere a achitării, acordă de fapt S.A. „Moldovagaz” un credit la rata dobânzii de 7,3% anual în dolari SUA. Nu cunoaștem și ar trebui să fie făcută publică informația cu privire la condițiile la care S.A. „Moldovagaz” a luat credite pentru evitarea acestor penalități și cum se compară acestea cu condițiile „Gazprom”-ului.

Însă care nu ar fi aceste condiții, includerea sumelor formate din penalități și dobânzi la credite în tarif de fapt stimulează ne-achitățile în lanț, pentru că penalitățile pentru achitarea întârziată sînt repartizate între toți consumatorii. Aceasta înseamnă că cei care sunt disciplinați și își achită facturile la timp plătesc și o parte din datoria acumulată de către cei care le achită întârziat, sau care nu le achită deloc. Pe de o parte aceasta stimulează rău-plătitorii să nu achite în continuare, iar pe de altă parte, prin aceasta se exercită o presiune financiară neîntemeiată asupra consumatorilor disciplinați și loiali. În macroeconomie există o lege potrivit căreia după un anumit nivel, creșterea ulterioară a impozitelor conduce de fapt nu la creșterea, ci dimpotrivă la scăderea colectărilor la buget. Aceeași regulă este valabilă și în cazul tarifelor la gazele naturale, astfel încît nu se cunoaște cum s-ar fi schimbat suma colectărilor dacă pe parcursul acestor ani facturile ar veni la sume mai joase în mediu cu 15-20%.

În concluzie, dacă este să facem recalcularea tarifului în baza condițiilor anului 1996, apoi din 454 lei, în cazul în care s-ar aplica corect metodologia de calcul și s-ar fi operat cu date reale, acesta ar fi trebuit redus pînă sub 294 lei. Iar dacă este să extrapolăm aceste concluzii reieșind din premisa că tariful pentru gaz natural trebuie să crească proporțional prețului de achiziție a gazului și cursului valutar (deoarece contractul cu S.A.R. „Gazprom” este încheiat în dolari SUA), atunci vom obține că pe parcursul anilor 1995-2006, prin umflarea tarifului consumatorii de pe malul drept al Nistrului au fost obligați să achite suplimentar aproximativ 3,6 miliarde lei, echivalent cu 370 milioane dolari SUA la ratele de schimb respective. Mai mult ca atît, datorită faptului că din 1999 S.A.R. „Gazprom” deține o cotă de 50% în capitalul social al S.A. „Moldovagaz”, aproximativ 1,4 miliarde de lei, sau 110 milioane dolari reprezintă partea concernului rus în supraprofiturile realizate de S.A. „Moldovagaz” pe contul consumatorilor de pe malul drept al Nistrului. De asemenea, dacă să reieșim din aceste premise, atunci tariful mediu în vigoare la moment ar trebui să fie redus cu aproximativ o treime.

Acestea au fost doar efectele directe ale stabilirii unui tarif la gaz exagerat de înalt. Însă mai există consecințe indirecte ale căror efecte sînt foarte dificil de măsurat în termeni valorici, cum ar fi:

1. afectarea competitivității producătorilor locali atît pe piața internă cît și pe cea internațională;
2. agravarea conflictului transnistrean prin finanțarea indirectă a regimului de la Tiraspol;
3. scăderea ratei de colectare a plăților pentru gaz și al volumului total de colectări;
4. poluarea mediului ambiant și defrișarea zonelor împădurite, etc.

Structura actuală a tarifului prevede ca plătitorii disciplinați să achite o parte din penalitățile aferente consumatorilor care întârzie cu achitarea sau nu achită deloc...

Pe parcursul anilor 1995-2006, consumatorii de pe malul drept al Nistrului au fost siliți să achite cu 3,6 miliarde lei mai mult decît costul real al gazului, iar „Gazprom”-ul prin cota sa de 50% în S.A. „Moldovagaz” a obținut pe seama lor un profit suplimentar în valoare de 1,4 miliarde lei sau 110 milioane dolari...

4. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Prejudiciile cauzate de politicile publice neadecvate adoptate pe parcursul anilor 1994-2006 se ridică la aproximativ 1,5 miliarde dolari...

Principalele concluzii care pot fi trase din acest raport sînt că efectul politicilor publice în domeniul aprovizionării și tranzitării gazului natural, adoptate la diferite etape istorice de către autoritățile Republicii Moldova, au adus prejudiciu țării în mărime de cel puțin 952,2 milioane dolari SUA, inclusiv 111,7 milioane supraprofituri realizate de S.A.R. "Gazprom" pe seama consumatorilor din dreapta Nistrului; mai mult ca atît, din aceștia s-au mai stors încă 536,8 milioane dolari, dintre care circa 338,4 milioane dolari au fost utilizați pentru finanțarea indirectă a regimului separatist instaurat în stînga Nistrului, și anume:

Către sfîrșitul anului 1994 și constituirea „Gazsnabtranzit”-ului:

- ✓ peste 416 milioane dolari SUA prin vânzarea la preț de 51,5 milioane dolari a unui patrimoniu valoarea căruia este de aproape 468 milioane dolari;
- ✓ peste 150 milioane dolari prin umflarea exagerată și neîntemeiată a datoriei față de S.A.R. "Gazprom".

Către sfîrșitul anului 1997 și prin constituirea S.A. "Moldovagaz", suplimentar la cele expuse mai sus:

- ✓ 76 milioane dolari prin umflarea datoriei față de S.A.R. "Gazprom";
- ✓ 95,5 milioane dolari prin neachitarea pînă în prezent (conform datelor disponibile) a unui patrimoniu obținut suplimentar;
- ✓ 70,1 milioane dolari prin umflarea tarifului.
- ✓ plus 107,36 milioane dolari datorie aferentă părții transnistrene însă facturată consumatorilor malului drept și respectiv plătită de aceștia.

Către sfîrșitul anului 2006 și prin ne-includerea sistemului de distribuție nou construit, suplimentar la cele expuse mai sus:

- ✓ 103 milioane dolari din ne-ajustarea prețului la tranzitul gazului;
- ✓ aproape 240 milioane dolari prin umflarea tarifului;
- ✓ plus 231 milioane dolari prin achitarea de către consumatorii malului drept a cheltuielilor aferente malului stîng.

Situația creată în acest domeniu de importanță strategică pentru stabilitatea și creșterea economică a țării este catastrofală. În aceste condiții, autoritățile publice centrale, Parlamentul, Guvernul, alte autorități de resort, trebuie să formeze de urgență o Comisie Națională, care să stabilească gravitatea infracțiunilor comise, elaborând acțiuni urgente de repunere în câmpul constituțional și de drept a agenților economici menționați mai sus, stabilirea unui plan de acțiuni cu privire la protecția consumatorilor, restituirea proprietăților confiscate ilegal prin acțiuni ilicite, identificarea vinovaților și stabilirea unui nou cadru de cooperare cu furnizorul rus de gaze naturale. Un asemenea cadru nou de cooperare va putea să apară numai prin creșterea seriozității demersului juridic, politic și economic asupra acestei probleme de viață și moarte pentru independența și suveranitatea Republicii Moldova.

Printre acțiunile prioritare pe care trebuie să le întreprindă această Comisie, înființată de Parlamentul Republicii Moldova, trebuie să se numere și următoarele:

- ✓ Instituirea unui cadru suficient de transparent, deschis și accesibil asupra datelor cu privire la consumul de gaze naturale pe teritoriul RM, tranzitul spre alte țări și formarea tarifelor la prețul de cost pentru consumatori. Anexa 3 conține lista documentelor și datelor de care ar fi nevoie pentru efectuarea unei analize detaliate și bazate pe date

exacte, nu estimative. Publicarea cât se poate de urgentă a acestor date ar fi o dovadă de constructivism și deschidere spre dialog a conducerii S.A. „Moldovagaz”.

- ✓ Automatizarea și contorizarea neîntârziată la hotarele de est a livrărilor de gaze naturale, inclusiv revizuirea procedurilor de atestare a consumului și monitorizare a datelor la hotarul moldo-ucrainean;
- ✓ Crearea unui grup de lucru inter-guvernamental, mixt, cu participarea mediului de afaceri, a societății civile și a experților în domeniu, care să ateste în mod profesionist și responsabil situația descrisă în acest studiu, și să propună soluții în baza datelor reale, nu estimative.
- ✓ Negocierea cu S.A.R. “Gazprom” a unor noi condiții privind prețul gazului și prețul tranzitului echivalent cu Ucraina. Subscrierea RM la Carta Energetică a UE, în calitate de țară de tranzit a gazelor naturale, și recurgerea la serviciile unui arbitraj internațional, în condițiile în care oferta RM este respinsă de către monopolistul rus;
- ✓ Reevaluarea proprietăților deținute în prezent de către acționarii SA Moldova-gaz, inclusiv reevaluarea proprietăților și consumului declarat de către autoritățile transnistrene, folosind în acest scop, toate instrumentele legal-economice posibile, și apelarea la promisiunea de a denunța acordurile încheiate anterior și revenirea la situația din 1993.

ANEXE:

Anexa 1. Harta gazoductelor magistrale ale Republicii Moldova

Anexa 2. Estimarea valorii business-ului de transportare a gazului prin R.Moldova la momentul anului 1994

Metoda utilizată pentru evaluare este metoda decontării fluxurilor profiturilor așteptate pentru calcularea valorii prezente a acestora. Cu alte cuvinte se calculează cât valorează la momentul de față (anul 1994) profiturile obținute de către companie pe viitor.

Pentru aplicarea acestei metode am utilizat următoarele date de referință:

- ✓ *Perioada de calcul (t) = 30 ani.* Am luat drept bază această perioadă din câteva considerente:
 1. Pe de o parte tranzitarea gazului este un business stabil, deoarece la momentul anului 1994 cererea la resurse energetice în Balcani era relativ stabilă, cu trend crescător, variațiile cererii datorându-se mai mult temperaturii medii anuale, în special temperaturii medii în sezonul de încălzire.
 2. Pe de altă parte în așa perspectivă este redus la zero riscul apariției unor tehnologii alternative, mai ieftine, de obținere a energiei, și introducerii lor la scară largă atât în Balcani cât și în întreaga Europă.
 3. Perioada utilă de lucru a gazoductelor magistrale, conform standardelor din ramură variază între 30 și peste 100 ani, însă noi am luat cifra minimă.
- ✓ *Rata de decontare a fluxurilor profiturilor din perioadele următoare (d) = 10% anual.* Această cifră se bazează pe faptul că:
 1. După cum am menționat deja business-ul de transportare a gazului natural este unul stabil.
 2. Toate calculele și plățile în acest business se fac în valută liber convertibilă de circulație mondială: dolari SUA, deci business-ul nu este dependent de fluctuațiile monedei naționale și incertitudinii care ar fi putut fi provocate de acestea.
 3. Cu toate astea, business-ul este plasat în Republica Moldova, țară cu un mediu politic, legislativ instabil, pe teritoriul căreia foarte recent a avut loc un conflict militar.
- ✓ *Profitul business-ului (P) în primul an = 77 mln. \$.* Această valoare nu este echivalentă cu cea raportată de către întreprinderile ce gestionau acest sistem din următoarele considerente:
 1. Prețul tranzitului din anul 1994 trebuia ajustat proporțional creșterii prețului la gazul natural și trebuia să constituie 3,1169 dolari pentru 1000 m³ tranzitați pe teritoriul R.Moldova, pe când în realitate prețul a rămas la nivel de 1,5 dolari în 1994 și a fost ridicat la doar 2,66 dolari în 1995 (vezi secțiunea 2.5).
 2. Cantitatea medie de gaz tranzitată în Balcani de către R.Moldova în perioada 1995-1998 a fost de aproape 25,5 miliarde metri cubi anual, conform datelor deduse din sursele disponibile [Anexa 4]. În calcul ne-am bazat pe valoarea de 24 miliarde metri cubi anual, reieșind din premisele că (a) datele prezentate oficial pe anul 1994 sînt eronate (vezi secțiunea 2.3); și (b) consumul de gaz în 1994 ar putea fi cu câteva % mai jos decât această medie datorită trendului general de sporire a consumului de gaz în Balcani.
 3. Întreaga sumă a veniturilor din activitatea de tranzitare trebuie considerată profit, deoarece toate cheltuielile aferente tranzitului, inclusiv cele de amortizare, întreținere a rețelei și gazul consumat de către stațiile de compresie, erau incluse în tarif (vezi Capitolul 3) și prin urmare achitate de către consumatori.
- ✓ *Rata medie anuală de creștere a profitului (r) = 4%, fiind compusă din:*
 1. creșterea medie anuală a prețului la gaz, care se datorează trendului general de scumpire a resurselor energetice, în special celor ne-regenerabile.
 2. creșterea medie anuală a consumului de gaz, care se datorează extinderii rețelelor de gaz natural și trecerii generale a stațiilor electrice de la cărbune și păcură la

gaz natural, precum și dezvoltării industriale care trebuie acoperită prin resurse energetice, atât în Balcani, cât și în întreaga Europă.

Astfel pentru fiecare perioadă ulterioară s-a aplicat următoarea formulă de calcul a valorii prezente a profitului:

$$P_n = \frac{P + r \times (n - 1)}{\left(1 + \frac{d}{100}\right)^n}$$

unde n variază între 1 și t = 30.

Suma acestor valori $VP_1, VP_2, VP_3, \dots, VP_{29}, VP_{30}$ este egală cu

935,75 milioane dolari SUA sau 3,995 miliarde lei moldovenești

la rata de schimb valutar de 4,27 lei pentru 1 dolar, în vigoare la 31.12.1994.

În cazul evaluării business-ului de vânzare a gazului către consumatorii moldoveni s-a aplicat aceeași formulă, însă:

- ✓ Profitul business-ului (P) în primul an a fost estimat la 30 mln. \$.
- ✓ Rata de decontare a fluxurilor profiturilor (d) a fost fixată la nivel de 24% anual pentru că în acest caz business-ul se face în întregime în Republica Moldova, țară cu un climat economico-politic instabil la acea etapă și la aceasta se mai adaugă riscul valutar, pentru că plățile către furnizor (S.A.R. "Gazprom") se calculau în dolari, iar veniturile erau obținute în lei.

Astfel, conform formulei de mai sus, valoarea estimativă a business-ului de vânzare a gazului în R.Moldova este de:

145,37 milioane dolari SUA sau 668,69 milioane lei moldovenești

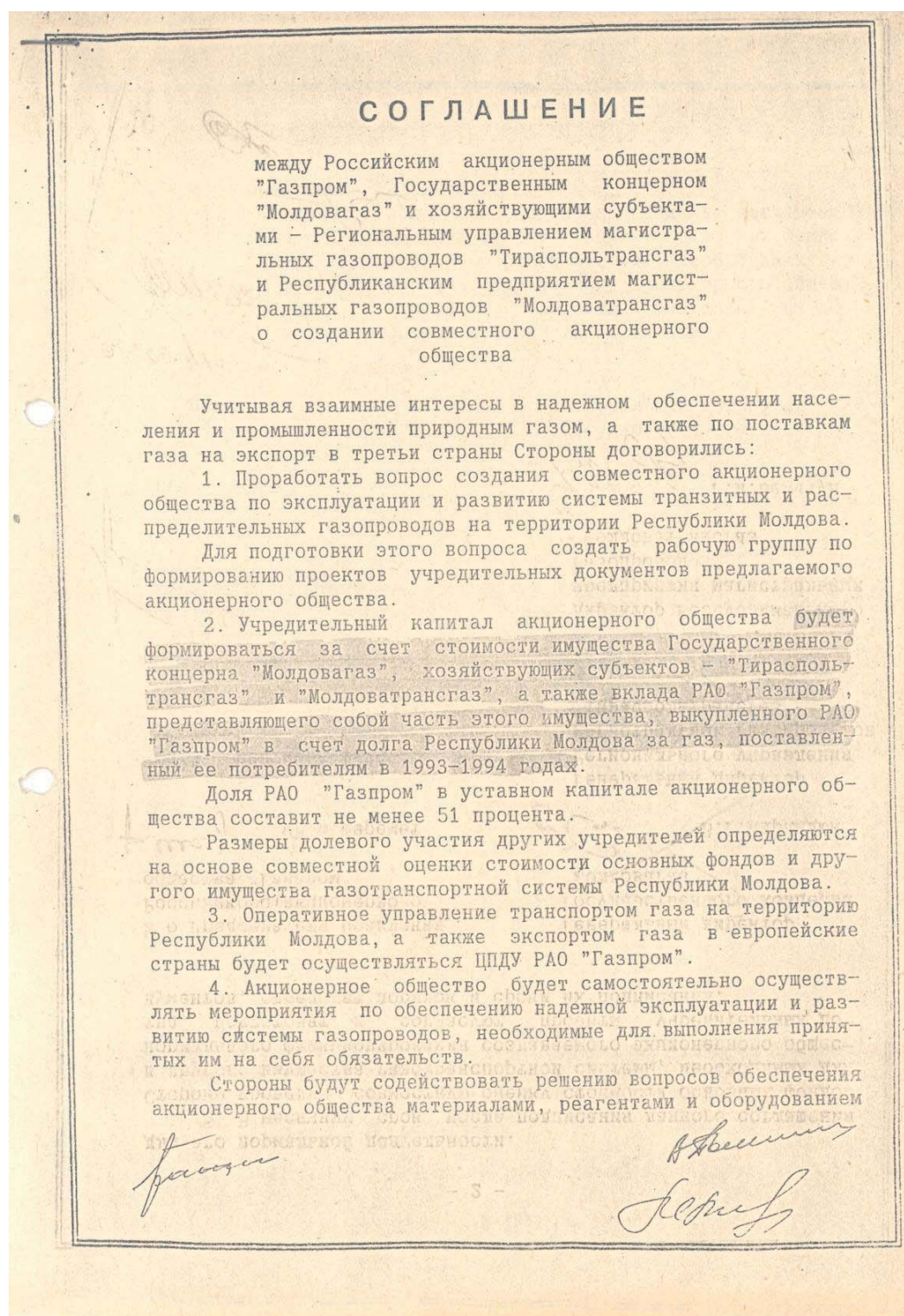
NOTA BENE:

Datorită legăturii strânse cu prețul gazului, respectiv prețul tranzitului (care de fiecare dată trebuie ajustat proporțional), valoarea în dolari business-ului de tranzitare a gazului crește odată cu creșterea prețului la gaz. Astfel această valoare ar fi trebuit reajustată în cel puțin în 2006 și 2007, odată cu scumpirea gazului pentru R.Moldova.

Anexa 3. Lista documentelor și datelor care trebuie făcute publice de către conducerea S.A. „Moldovagaz”

№ п/п	Наименование показателей	1994 год			1995 год			1996 год			1997 год			1998 год			1999 год			Всего за 1994-1999гг.			2000		
		Всего по РМ	Правобер.	Левобер.	Всего по РМ	Правобер.	Левобер.	Всего по РМ	Правобер.	Левобер.	Всего по РМ	Правобер.	Левобер.	Всего по РМ	Правобер.	Левобер.	Всего по РМ	Правобер.	Левобер.	Всего по РМ	Правобер.	Левобер.	Всего по РМ	Правобер.	Левобер.
1	Задолженность за полученный природный газ на начало периода	22202	7878	14324	190970	100738	90832	281692	129757	151935	403612	181618	221994	361608	100025	261583	408740	128235	280505	22202	7878	14324	509339	183635	325704
2	Количество полученного газа, тыс. м куб.	2986479	1901050	1085429	3005088	1754013	1251075	3154266	1845414	1308852	3274522	2076273	1198349	2903277	1832904	1070373	2141400	1287387	854013	17465132	10697041	6768091	1785084	830013	955071
3	Стоимость природного газа	238918	152084	86834	175320	102030	73290	182947	107034	75913	190288	120764	69524	168390	106308	62082	128617	77296	51321	1084480	665516	478964	142807	66401	76406
4	Внутренний взаимозачет								3282	-3282		23644	-23644		16954	-16954		-832	832		43048	-43048			
5	Общая задолженность	261120	159962	101158	366290	202168	154122	484639	240073	224566	593900	326026	267874	529998	223287	306711	537357	204700	332657	1106682	716442	390240	652146	250036	402110
6	Итого оплачено в ОАО "Газпром".	70150	59824	10326	84598	72411	12187	61501	58929	2572	232292	225001	6291	121258	95052	26205	28018	21065	6953	597817	533282	64535	186871	145608	41063
7	в том числе:																								
8	Оплачено облигациями Республики Молдова	458	458		3616			13167			5223	5130	93	7440	4350	3090	11059	11059		40963	37780	3183	21810	20810	1000
9	Стоимость поставленных материальных ресурсов (бартер) в счет погашения задолженности за газ										140000	140000								140000	140000	0	90000	90000	
10	Строительство жилья на территории Российской Федерации	9670	9670		18341			35759	33993	1766	85941	79793	6148	103310	85156	17154	16625	9673	6953	268647	236626	32021	24530	7999	16631
11	Покупка квартир				846	846		1831	1831		1026	976	50	89	89		333	333		4125	4075	50	0	0	
12	Решение Международного Коммерческого Арбитража				280	280					-102	102								382	382	0	0	0	
13	Стоимость услуг по транзиту (экспорт)	20181	9855	10326										11419	5457	5962				11419	5457	5962	50431	26999	23432
14	Перечислено за счет кредита	39841	39841																	20181	9855	10326			
15	Стоимость переданного имущества газотранспортного комплекса РМ				52000	40560	11440													39841	39841	0			
16	Транзит Анянск-Черновцы-Богородчань				9515	8768	747	10744	9938	806										52000	40560	11440			
17	Транспортировка газа																			9515	8768	747			
18	Задолженность перед ОАО "Газпром" на конец периода	190970	100738	90832	281692	129757	151935	403138	181144	221994	361608	100025	261583	408740	128235	280505	509339	183635	325704	508865	183160	325705	465275	104228	361047
19	Процент оплаты	29%	39%	12%	48%	71%	17%	34%	53%	4%	122%	157%	14%	72%	77%	18%	22%	28%	13%	55%	75%	17%	68%	84%	54%

Anexa 4. Informație consolidată privind achitățile cu S.A.R. "Gazprom" pentru gaz natural (1994-1999)

1. Volumele gazului tranzitate anual pe perioada 1994-2006.
2. Bilanțurile „Moldovagaz”-ului și Î.R.G.M. „Moldovatransgaz” și „Gazsnabtranzit”-ului trimestrial pe perioada 1994-2007.
3. Conturile de profit și pierderi (Forma 2) ale agenților economici sus-menționați pe aceeași perioadă.
4. Încasările (Veniturile) anuale ale „Moldovagaz” de la consumatori în perioada 1994-2006.
5. Procesele verbale ale negocierilor anuale moldo-ucrainene privind repartizarea pierderilor gazului (1993-2006)
6. Structura detaliată a tarifelor adoptate pe parcursul anilor 1994-2007

Аnexa 5. Recomandările experților S.A.R. „Gazprom” privind valoarea gazoductului magistral ATI și repartizarea veniturilor de la tranzitul gazului între partea dreaptă și partea stângă a Nistrului (07.02.2000)

Открытое Акционерное Общество «Газпром»
 Научно-исследовательский институт экономики и организации
 управления
 в газовой промышленности (ООО «НИИгазэкономика»)
 Адрес: 107055, г. Москва, ул. Старая Басманная, д. 20, строение 8
 Телефон: (095) 265-24-20, факс: (095) 267-30-76
 E-mail: esolom@emgas.com
 Банковские реквизиты: р/с 40702810000000000944
 в АК «Федеральном Банке Инноваций и Развития» г. Москвы,
 к/с 30101810000000000104, БИК 044583104,
 ИНН 7701022125, код ОКОНХ 95120, код ОКПО 47588503

07.02.2000 № 12/46
 На _____ от _____
 АО «Молдовагаз»
 Заместителю Председателя Правления
 Пьянкову В. Н.

Уважаемый Валентин Николаевич!

В соответствии с Вашей просьбой, направляем пример укрупненных расчетов эксплуатационных затрат по газопроводу Ананьев – Тирасполь – Измаил.

Была произведена оценка основных фондов газопровода Ананьев – Тирасполь – Измаил (91 км. Ду- 1200) с использованием имеющихся аналогов. В результате расчета стоимость основных фондов линейной части газопровода составила 73,6 млн. долл., стоимость КС – 37 млн. долл.

Расчет эксплуатационных расходов производится по укрупненным показателям:

Затраты по линейной части приняты равными – 4,5 % от стоимости линейной части
 в т.ч. амортизация – 3%

прочие - 1,5 %

Затраты по компрессорным станциям - 15,0 %

в т.ч. амортизация - 9 % (по расчетным данным),

прочие - 6 %

газ на собственные нужды (СН) - определяется по конкретному расчету.

Расчет эксплуатационных затрат газопровода Ананьево -Тирасполь – Измаил

Наименование объектов	Стоимость основных фондов (млн. долл.)	Эксплуатационные расходы (млн. долл./год)			
		амортизация	Газ на СН	Прочие расходы	ВСЕГО
Линейная часть	73,6	2,2		1,1	3,3
Компрессорная станция	37	3,33 2,2	4,8	2,2 1,1	10,3 3,3
Итого					13,6

6,6

Так как линейная часть разбита в соотношении 31 % - Приднестровье, а 69 % - Молдова, то примерные затраты Тираспольтрансгаза составляют - 11,33 млн. долл., а Молдовагаз – 2,27 млн.долл. т.е. примерно 80 % и 20 %. В таком же соотношении должна быть разделена и оплата транзита.

С учетом конкретных условий в расчеты могут быть внесены необходимые коррективы.

Зам.Генерального директора

Г. И. Штилькин
 Г. И. Штилькин

Anexa 6. Explicație din partea „Moldovatrangaz” privind neinclusiunea în calcul a gazoductelor magistrale și repartizarea veniturilor de la tranzitul gazului (03.04.2001)

SOCIETATEA CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ
ОБЩЕСТВО С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ
"Moldovatrangaz" S.R.L.

5200, R. Moldova, or. Drochia, c/p 24
Tel. (04252) 2.44.52 Fax 2.62.38
C/d 222402500502 "Moldindconbank"
or. Chișinău, cod 280101325

5200, Р.Молдова, г. Дрокия, а/я 24
Тел. (04252) 2.44.52 Факс 2.62.38
Р/с 222402500502 "Молдиндконбанк"
г. Кишинев, МФО 280101325

Nr. 801 din 03.04.2001
La nr. din

Председателю Правления
АООТ «Молдовагаз»
Г-ну М.Лесник

Руководителю
контрольной группы
Г-ну Т.Шойту

О некоторых вопросах поднятых Счетной Палатой в предварительном (промежуточном) акте проверки относительно создания АОЗТ «Газнабтранзит» и АООТ «Молдовагаз»:

1. По поводу анализа переоценки основных фондов предприятий магистральных газопроводов (ООО "Молдоватрансгаз" и ПО РУМГ "Тираспольтрансгаз"), переданных для создания АО "Газнабтранзит" по состоянию на 01.10.1994г.

По словам бывшего главного бухгалтера РПМГ "Молдоватрансгаз" г-на Гросу М.И. при приеме основных средств от "Прикарпаттрансгаза" в описи передачи с баланса на баланс не были включены магистральные газопроводы АТИ – 52,6 км, ШДКРИ – 51,2 км, РИ – 52,1 км, всего – 156,6 км, находящиеся в зоне обслуживания тогда РПМГ "Молдоватрансгаз", хотя согласно существующего диспетчерского соглашения при расчетах, выполняемых РПМГ "Молдоватрансгаз" и ПО РУМГ "Тираспольтрансгаз" транспортной работы в южном направлении эти длины учитывались за РПМГ "Молдоватрансгаз".

Однако, специалисты считают, что не включенные в стоимость основные средства АТИ, РИ, ШДКРИ протяженностью 156,6 км компенсируются увеличением стоимости одного км АЧБ до переоценки и использованием повышенного коэффициента при переоценки. (см. таблица № 1 прилагается).

Что касается не включение магистральных газопроводов, проходящих по территории Гагауз-ЕРИ в стоимость основных фондов "Молдоватрансгаз" вплоть до образования нового общества АО "Молдовагаз" – всего 120,2 км, то поясняем, что по этому вопросу неоднократно поднимались вопросы на уровне АО "Газнабтранзит", Концерна "Молдовагаз", Правительства Республики Молдова, но разрешить проблему удалось только после формирования АООТ "Молдовагаз".

2. По поводу распределения доходов от услуг транзита газа, оказанные РАО "Газпром" Республикой Молдова.

Что касается корректного или некорректного распределения доходов, полученных от оказания данных услуг, то следует сказать, что доходы от оказанных услуг как по Правому, так и по Левому берегу не шли на погашение долгов, а направлялись на удешевление закупочной цены. Расчет удешевления закупочной цены для Левобережья и Правобережья Молдовы прилагается (см. таблицу №2).

3. По вопросу расхождения по долгу Республики Молдова перед РАО "Газпром" между РПМГ "Молдоватрансгаз" и Концерном "Молдовагаз". (Справка, стр.7).

Что касается задолженности Республики Молдова перед РАО "Газпром", сообщаем, что согласно сводной информации по расчетам за природный газ Концерна "Молдовагаз" и АОЗТ "Газнабтранзит" (АОЗТ "Молдоватрансгаз") с РАО "Газпром" по состоянию на 1 января 1991г. составляет 361601 тысяча долларов США, что подтверждается и информацией, представленной Концерном "Молдовагаз".

Ошибка допущена в сводке информации АОЗТ "Молдоватрансгаз", в строке 11 следовало вместо "задолженность перед РАО "Газпром" на 01.11.1997г." писать "задолженность перед РАО "Газпром" на 01.01.1998г.". Никаких расхождений не существует.

Сводная информация по расчетам за природный газ с РАО "Газпром" по состоянию на 01.01.1998г. прилагается.

Директор
ООО "Молдоватрансгаз"

Г.И.Беличук

Anexa 7. Notă informativă a Direcției Finanțe a Ministerului Privatizării și Administrării Proprietății de Stat privind încălcările comise la pregătirea înființării „Gazsnabtranzit”-ului

NOTĂ INFORMATIVĂ
a Direcției de finanțe

La examinarea setului de documente a întreprinderii mixte "Gazsnabtranzit" direcția de finanțe⁴ a determinat următoarele.

1. Estimarea patrimoniului Republicii Moldova s-a efectuat conform Metodologiei aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 287 din 13 mai 1995, însă la estimarea fondurilor fixe și anume la magistralele de gaz, s-a majorat valoarea, conform sumei stabilite și semnate conform Contractului de constituire și statutului întreprinderii mixte "Gazsnabtranzit". Reiese, că nu este o aplicare a metodologiei, ci s-a readus la suma stabilită conform Contractului.

2. S-a adeverit și s-a verificat patrimoniul Republicii Moldova născut la întreprinderii republicane "Moldovatransgaz" din Drochia prin bilanțul de la 1.10.94, vizat de conducătorul întreprinderii și contabilul ei. Bilanțul întreprinderii "Tiraspolgaz" n-a fost prezentat și deci nu poate fi verificată valoarea patrimoniului inclus în capitalul statutar.

3. Considerăm nelegitimă cota întreprinderii ruse "Gazprom" în capitalul statutar prin detoriile Republicii Moldova pentru gazul livrat pe anul 1994. Cota întreprinderii Ruse nu este confirmată financiar, e fictivă. Reiese că pe această cotă nu pot fi emise acțiuni, deoarece nu există băgă financiară.

Ex. A. Spasov
tel. 23-33-89

A. Spasov

Anexa 8. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.302 din 12 mai 1995, privind crearea „Gazsnabtranzit”-ului, nepublicată în Monitorul Oficial

